

COSINZEANA

REVISTĂ · ILUSTRATĂ · BILVNARĂ

ABONAMENTUL:

PE UN PĂTRAR DE AN Lei 25.—

PE IUMĂTATE DE AN Lei 50.—

ÎN STREINĂTATE 1 AN Lei 160.—

PREȚUL UNUI EXEMPLAR Lei 4.

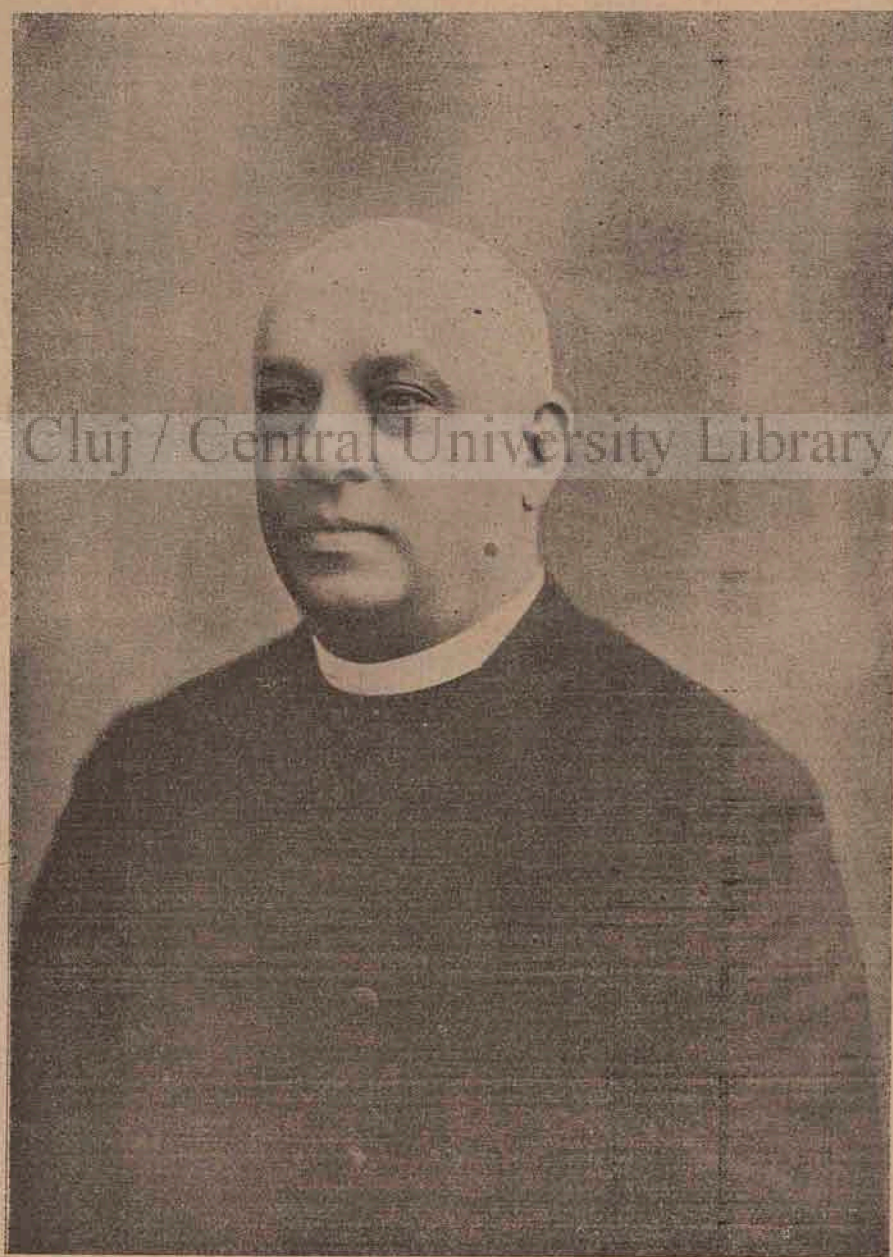
DIRECTOR:

DR. SEBASTIAN BORNEMISA

REDACȚIA, ADMINISTRAȚIA ȘI TIPOGRAFIA

CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ, Nr. 16.

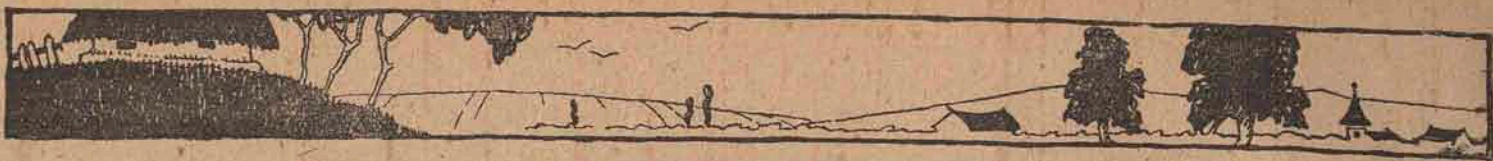
ANUL VI. Nr. 23—24 © 15 Dec. 1922.

Părintele Dr. Vasile Lucaciu

marele luptător al neamului nostru, la mormântul căruia
revista „Cosinzeana” se 'nchină cu toată smerenia.

— Vezi în interiorul revistei articolul dlui Goga: La groapa părintelui Lucac!

Jubiți cetitori!

Cu acest număr revista ilustrată „Cosinzeana” încheie un nou an de existență și simte cu acest prilej trebuința să vă spună câteva cuvinte. Obiceiul acesta al ei de-a sta din când în când de vorbă cu cei cari au primit-o cu dragoste în casă tot anul, e vechiu, e de pe vremea când ea abia se înfiripa încă, bătând sfioasă la ușa iubitorilor ei cetitori vechi de pe pământul chinuit al Ardealului și Bănatului.

Și e mult de-atunci!
Sunt unsprezece ani trecuți și câte, vai, câte nu s'au schimbat în acești unsprezece ani! Pressa noastră veche, mândria și rezonanța sufletului dârz și cinstit al Românului pe pe aceste meleaguri, pressa care nu numai a sperat și a crezut în venirea zilelor care au venit, dar pentru venirea cărora ea a și luptat, această pressă s'a schimbat și ea atât de mult astăzi!

Pe unele dintre vechile noastre publicații le-a nimicit fără de milă soartea, altele au trebuit să-și strângă matca în zăgazurile strâmte ale partidelor politice, care sunt cel mai puternic dușman al libertății scrisului și gândului fără de prihană, și numai puține, foarte puține au rămas ceea ce au fost: purtătoare sincere și drepte a cuvântului și gândului, ce se zămislește în creierul fiecărui Român de bine.

Cum și ce fel este revista „Cosinzeana”, asta o vedeți foarte bine, cei peste o mie de abonați și aproape tot atâția cetitori, cari ne-ați primit cu drag în casa voastră, și cărora, dorința noastră cea mai ferbinte a fost să vă dăm totdeauna o clipă de bucurie, de liniște și de seninătate!...

Nu am cruțat pentru aceasta nici-o jertfă, nici-o oboseală, nici-o cheltuială! Simțind adânc legătura, care trebuie să fie între publicație și cetitorii ei, simțind dragostea și respectul pe care-l datorăm deaproapelui, — am înțeles să dăm tot ce puteam da, și sufletește și materialicește. Și nu a fost neînsemnată nici una din aceste două soiuri de jertfă. Cheltuielile avute anul acesta cu scoaterea re-

vistei nu au fost nici pe departe acoperite, și dacă nu închinăm și noi steagul încetând a mai apărea, cum au făcut-o și o fac mereu atâtea publicații, o facem numai din dragostea pentru cultura românească și pentru că credem adânc în izbânda noastră. Nu se poate, ca în largul Țării Românești să nu se găsească atâția cetitori, de câți are nevoie revista „Cosinzeana” pentru a exista și a prospera!

Noi ne cunoaștem de sigur, lacunele și știm să și le îndreptăm! Gândul acesta, de-a prezenta „Cosinzeana” tot mai bună, tot mai bogată, tot mai aleasă, îl nutrim și luptăm

pentru aceasta. Chiar începând cu numărul de Crăciun, revista va apărea pe hârtie din timp de pace și simțitor îmbunătățită.

Pentru a putea însă învinge toate greutățile care ne stau în cale și a pune pe temei de tot sigur revista, este nevoie ca abonații și cetitorii noștri să ne fie la rândul lor cu adevărat prieteni sinceri și devotați, să-și achite la vreme și regulat abonamentul și să caute a răspândi „Cosinzeana” lor în pături cât mai largi și stând neclintit alături de ea.

Dr. SEBASTEAN BORNEMISA,
Directorul revistei „Cosinzeana”

Cetitorii entusiaști ai revistei noastre sunt rugați să între în șirul

Propagandiștilor „Cosinzenii”

răspândindu-ne revista printre cunoscuții și prietenii lor cât mai mult.

Oricare cetitor al nostru, care ne face cel puțin 2—3 abonați noi este rugat a ne trimite și o fotografie, spre a o publica în

Galeria propagandiștilor „Cosinzenii”

care va începe să apară începând cu numărul de Crăciun deja. Considerăm propagandiști ai „Cosinzenii” și pe acei marinoși abonați cari plătesc mai multe abonamente cu indicația de a se trimite revista școalelor medii, de meserii, etc. ori bibliotecilor școlare și comunale.

Când s'a proclamat mai întâi Unirea Transilvaniei cu România?

La 1 Dec. anul acesta s'a serbat — poate că cu mai puțină însuflețire decum ar fi trebuit — a patra aniversare a proclamării unirii Transilvaniei la Alba-Iulia.

În opinia noastră publică această dată, de 1 Dec. nou, este socotită ca data adevărată a proclamării Unirii. Totuși, Unirea s'a proclamat mai înainte de această dată și în împrejurări, cari erau aproape tot atât de mărețe ca și cele dela 1 Dec.

După cum se știe, Comitetul național al Românilor din Transilvania își suspendase în timpul războiului european, aproape cu totul activitatea. Ne mai având libertatea de acțiune necesară, și, pe lângă această, o seamă dintre fruntașii lui fiind pe front sau departe de Transilvania, acest comitet încetase aproape dela sine să mai funcționeze.

În vremea aceasta, când steagul revendicărilor naționale nu mai putea fi fluturat deschis în Transilvania, el se agita în Rusia, printre voluntarii ardeleni și printre refugiații plecați de acasă la începutul și în cursul războiului.

Încă în Aprilie 1917 la Darnița, lângă Chiev, adunarea generală a ofițerilor voluntari a lansat către toată lumea civilizată un manifest prin care spunea că Ardealul vrea să se unească cu România și că fiii lui sunt gata să prindă în acest scop armele. Dar glasul lor, totuși, nu a putut fi auzit pretutindenea. La 2 Ianuarie 1918, Ardelenii refugiați în Rusia, constatând că Comitetul național din Transilvania nu mai funcționează, au ales un nou comitet național, constând din 10 persoane (între cari și un bucovinean, d. I. Nistor, actualul ministru), în frunte cu d. Dr. G. Baiulescu, comitet care avea să reprezinte pe toți Românii din Austro-Ungaria și să facă parte, ca secție, din *Comitetul central al Naționalităților asuprite din Austro-Ungaria*, cu sediul în Chiev.

Acest comitet central izbutise, grație mai ales stăruințelor lui *Massaryk*, să fie recunoscut de către Puterile Aliate ca adevăratul reprezentant al popoarelor asuprite din fosta monarhie.

Înainte de ce comitetul național din Transilvania ar fi ajuns să proclame unirea Transilvaniei, la 1 Dec. 1918, Comitetul național al pribegilor a proclamat-o încă la 21 Octomvrie v. al aceluiași an.

La Iași venise știrea că în ziua de 18 Oct. în Parlamentul din Budapesta dl. *Dr. Al. Vaida* își va spune, în numele partidului național, cuvântul la situația po-

litică. Pe urma grozavelor suferinți morale îndurate dela începutul războiului și până în acel moment, în fața acestei vești, lumea românească era într-o înfrigurare unică în felul său. Cu mult înainte de aceea, prin presa Aliatilor, la Iași cercurile politice aflaseră despre declarația pe care o făcuseră cu câteva luni înainte, o seamă de fruntași politici ai Ardealului, în contra Antantei și pentru Puterile centrale. Mulți își aduceau aminte și de niște interview-uri date la începutul războiului de d. *Vaida**) și din cari credeau că pot să tragă concluzia că cuvântul dsale în Parlamentul unguresc nu va fi la înălțimea aspirațiilor întregului popor românesc. Toată lumea se întreba: ce crezi că o să spuie *Vaida* la Budapesta? O să aibă curajul să vorbească cum trebuie în aceste momente unice, sau vom păți o rușine ne mai pomenită?—Însuș comitetul național, ai cărui membri erau acum la Iași și la Chișinău, nu avea sentimentul de siguranță că ne vom manifesta la Budapesta cu demnitatea și cu curajul cuvenit. Pentru a preveni orice eventualitate, în ședința sa dela 6/15 Octomvrie, ținută la Iași, cu o zi înainte de ce se aflase acolo cele petrecute în Parlamentul unguresc, Comitetul național a stabilit textul unei declarații — manifest, care avea să fie trimis reprezentanților Puterilor aliatare și în care se spunea categoric că Românii din Austro-Ungaria se socotesc rupți de monarhia mașteră și se unesc cu România. Orice declarații contrare, făcute de ardelenii rămași acasă, sunt declarate fără valoare, ca fiind stoarse cu forța.

A doua zi după acest manifest, — care, date fiind împrejurările politice dela Iași pe timpul guvernării *Marghiloman*, nu putea fi publicat — a sosit știrea despre declarația lapidară a dlui *Vaida* — și toate sufletele s'au înseninat. Însă manifestul comitetului național tot nu se putea răspândi. Moldova era încă într-o anumită formă supt călcâiul nemțesc. Dar la două săptămâni, în ziua de 21 Octomvrie v., când se serba la Chișinău prima aniversare a proclamării autonomiei *Basarabiei*, în cadrul unei sărbări strălucite și în prezența tuturor notabilităților *Basarabiei* (arhiepiscopul *Nicodem*, comisarul general *Văitoianu* ș. a.) precum și a ministrului *Americei*, d. *Wopicka* și a consulului *Franței*, d. *Sarret*, declarația comitetului național s'a cetit de către însuș președintele lui, în fața unui public enorm care, într'un glas, a strigat că de acum Transilvania

și Bucovina sunt defenitiv rupte de Austro-Ungaria și unite cu România.

La acea adunare, răpiți de elanul fără margini al mulțimei, au luat cuvântul și reprezentanții celor două mari puteri aliatare, dd. *Wopicka* și *Sarret*, cari și-au arătat în numele țării lor, marea bucurie pentru unirea tuturor Românilor. Iată cum scria despre ziua aceasta, în care, cu patru săptămâni înainte de adunarea dela Alba-Iulia, s'a proclamat unirea tuturor Românilor, — ziarul „*România Nouă*“ din Chișinău, cu data de 23 Oct. 1918: „Nici odată în trecutul lui de aproape două mii de ani, neamul nostru n'a avut o zi măreață ca ziua de ieri. Sfășiați în mai multe bucăți, cari veacuri de-a rândul au gemut sub apăsarea străină, neamul nostru luat ca întreg, nici n'a avut până astăzi o zi de sărbătoare, o zi de bucurie pentru toți fiii lui deopotrivă. Singuraticile provincii s'au bucurat, ce e drept, din când în când de câte o clipă de reculegere, de fericire, dar momente mari cari să atingă deopotrivă, în mod intensiv viața întregului neam, n'am avut niciodată în trecutul nostru.

În sfârșit ieri s'a milostivit Dumnezeu de noi și ne-a hărăzit o clipă mare la Chișinău, cu prilejul aniversării proclamării autonomiei *Basarabiei*. Românii din toate țările, în frunte cu înalții reprezentanți ai clerului, ai armatei, ai autorităților civile și cu reprezentanții celor mai mari puteri din lume, *America* și *Franța* au proclamat unirea întregului neam românesc dela *Nistru pân' la Tisa*, într'un singur stat național independent... Comitetul național al Românilor ardeleni și bucovineni refugiați în România, au declarat ieri la Chișinău ruperea pentru totdeauna a Transilvaniei și Bucovinei de Austro-Ungaria și unirea lor cu România“.

De sigur, dacă marea adunare dela Alba-Iulia, în care s'a proclamat Unirea Transilvaniei cu România, își are importanța s'a mai presus de orice discuție, nu trebuie să se uite nici marea adunare dela Chișinău, care a precedat-o cu patru săptămâni, și în care s'a proclamat pentru întâia oară deschis și în fața lumii întregi, unirea tuturor Românilor.

de ONISIFOR GHIBU

*) Mai târziu, în primăvara anului curent, dl *Vaida* a lămurit origina acelor interview-uri, notând că ele au fost date, din motive de tactică, în urma înțelegerii cu însuș capul guvernului românesc din acele vremuri.

La groapa părintelui Lucaci

de OCTAVIAN GOGA

Profeții visurilor împlinite, ocrotitorii idealurilor realizate, generalii marilor isbânzi, de obicei pleacă discret din lume. Ei încarnează principiul luptei, prin ei cere cuvânt sbuciumul maselor anonime. Până în clipa biruinții mulțimea e suspendată de privirea lor și-i urmează cu instinctul sigur al supunerii salvatoare. Ei pronunță cuvântul de ordine, ei dau semnalul de atac. Sosit odată triumful însă, nervii se destind, disciplina morală se atenuiază, rândurile se sparg, ierarhia valorilor suferă o eclipsă trecătoare, arena e năpădită de figuranți și banchetul biruitorilor răsună zgomotos și

profan. În acest val de beatitudine stearpă marele chinuit nu e la locul lui, el se dă binișor la o parte și singurătatea creatoare îl învăluie cu încetul. Pe la răspântii se strigă încă lozincile lui, praznicul e în toi, dar comandantul e absent. Dacă moartea îl cercetează în asemenea momente, îl găsește părăsit și uitat, fiindcă el s'a topit în eternitate odată cu isbânda, de-aceia plecarea lui e discretă și tristă ca un cântec de departe într'un amurg de toamnă...

Așa s'a dus din mijlocul nostru, părintele...

Vasile Lucaci închide în sicriul

lui protestarea istoriei Ardealului românesc de o jumătate de veac.

Sunt oameni predestinați să concentreze în sufletul lor aspirațiile publice, oameni-drapel care se ivesc pe toate câmpurile de luptă, aducând par'că de sus mistica flacără a credinței... Sunt Tyrteii Elladei, proorocii cum le zice vechiul Testament, eroii cum îi numește Carlyle. Ființa lor este un rezumativ al societății, o concretizare a epocii.

Vasile Lucaci a fost zidit din acest rar aluat. Frământarea politică a românismului încătușat sub Habsburgii de prin anii optzeci ai veacului trecut și până după unire se

O grupă de pribegi ardeleni și bucovineni în Chișinău.

În legătură cu articolul Dlui Dr. O. Ghibu de pe contrapagină, dăm aci o fotografie a pribegilor ardeleni și bucovineni, fotografie, care a fost luată spre sfârșitul pribegiei, când evenimentele ce se precipitau, lăsau să se întrevadă neîntârziata unire a țarilor robite, cu vechiul regat. — Printre pribegi remarcăm pe următorii: Dr. G. Baiulescu (în haină militară) și Dr. I. Mețianu, în mijloc. Spre dreapta dela Dl Baiulescu Dl Dr. O. Ghibu, sufletul mișcării intelectuale pe acele vremuri în Basarabia, Dna Dr. Ghibu și spre dreapta dela dânsa în rândul prim: Dr. Oct. Vasu, N. Petra Petrescu, Părintele Moța dela Orăștie, Dna O. Bârsan, Dna Corfariu etc. Dela Dl Mețianu spre stânga în rândul prim: Dl Dr. Ioan Mateiu, șefredactorul ziarului România Nouă ce apărea în Chișinău și ajutorul Dlui Ghibu, Dna Sanda Mateiu, Dna Mircea din București cu cele trei fetițe, un ofițer și Dl Mircea. — În rândul al doilea remarcăm între Dna Mircea și Dna Mateiu pe părintele Morariu din Bucovina, un apostol al ideii naționale în acel colț de țară, — între Dl Dr. Mateiu și Dl Mețianu e Dl Dr. Aurel Dobrescu, actualul deputat și membru marcant al partidului național, între Dl Mețianu și Dl Dr. C. Baiulescu: Dl Dr. Preda dela Sibiu, la spatete Dlui Dr. Baiulescu Dl Adrian Cristea dela Orăștie, la spatele Dnei Ghibu: directorul revistei noastre, Dl Sebastian Bornemisa; între Dl N. Petrescu și Părintele Moța Dl profesor Axente Banciu dela Brașov etc. — În rândul al 3-lea remarcăm pe Dl Oancea, profesor de muzică la Brașov, între părintele Morariu și Dl Dr. Aurel Dobrescu; pe Dl Dr. Mețeș, actualul prefect al Clujului, între Dl Dr. Dobrescu și Dl Dr. Preda; pe Dl Virgil Comșia, actualmente subdirector la Banca Centrală din Cluj, între Dl Dr. Preda și Dl A. Cristea... Tabloul nu cuprinde, firește, pe toți pribegii ardeleni și bucovineni din acești entuziaști luptători ai ideii unității naționale și însemnătatea lor în opera de pregătire sufletască a unirii Basarabiei cu Țara Mamă merită un capitol, care nu se poate încadra aci.

confundă cu sbuciumul lui personal. În această vreme, oriunde a fost Ardealul luptător, ori unde s'au afirmat drepturile lui de existență, fie că s'au răscolit valurile sentimentului popular dincoace și dincolo de Carpați, fie că s'au strigat adevărurile în fața dușmanului sau în obrazul umanității, ori unde a fost risipire de energie, ori unde a fost conspirație, ori unde a fost suferință pentru neam, pretutindeni înseamnă că așa a voit să fie, așa a hotărât să se întâmple acest popă din Șișești, mândru ca un senator roman, frumos ca un cardinal de pe vremea Renașterii italiene...

Vasile Lucaci ca structură sufletească și moștenire intelectuală este continuatorul direct al treimii noastre din veacul XVIII, trimisă din Ardeal în ucenicie pe malurile Tiburului și întoarsă acasă în suflet cu splendorile Romei. Ca și Petru Maior, Micu-Klajn și Șincai, părinții redeșteptării noastre, tânărul vlăstar dela Baia-mare, subt adăpostul acelorăși ziduri dela *propaganda fide*, subt acelaș cer clasic al anticului Lațiu, și-a împletit concepția de viață sub impulsurile monumentalității romane reînviată de strălucirea Vaticanului. De aici de sub arcurile de triumf, de sub coloanele de marmură ale Colosului, de sub cupola dela Lateran, din simfonia de culori a Stanzelor lui Raffael, din retorica amvonului dela San-Pietro și din toată vârtoarea risorgimentului italian din care se resimțeau încă pronunțările lui Mazzini și gesturile largi ale lui Garibaldi, din lumea asta de spectri luminoși și sugestivni mărețe s'a înfiripat catechismul fanatic al acestui preot care avea ca supremă dogmă: *latinitatea*.

Acest crez i-a dat arsenalul de gândire, scutul de apărare și țința de luptă.

Temperament pasionat, plămădit din sănătatea robustă a țărănilor noștri, optimist și senin, păstrând până la bătrânețe sub sprincenele arcuite picăturile de lumină ale unui romantism tineresc, el preconiza acțiunea și nu se putea închide în contemplația unei chilii mănăstirești. Revărsările lui de energie cutropitoare se cereau la largul, în fața mulțimei cu mii de capete. Vasile Lucaci a dus deci pe tărâmul politiceii militante patrimoniul de simțire dela Roma. Latinitatea și-a găsit în el pe vijeliosul tribun, ideea națională pe agitatorul implacabil. Ce spectacol de măreție epică, svârcolirea lui de patruzeci de ani pentru

desrobirea unui colț de omenire. A fost idolul adunărilor populare pe care le sguđuia avântul lui de retor, ca un torent de lavă aprinsă, a fost locatarul închisorilor din Vaț și Seghedin pe urma Memorandului dela Viena, a făcut să tresară cinismul parlamentului unguresc, a stors râuri de lacrimi la cetățenii din Ploești, acum un sfert de veac, s'a chelțuit, s'a risipit pe toate cărările, neatingând nici o deșertăciune haina lui simplă de popă dela țară, negăsindu-și altă răsplată decât dragostea furtunoasă a mulțimei care l'a încununat cu aureola legendei și l'a trecut în doine ca pe eroii baladelor populare. Părintele Lucaci a crescut așa pe fiecare zi, confundându-se în rostul lui cu o țară robită. De pretutindeni, din mijlocul vârtejului, de oriunde se iveau profilul lui de vultur, ochii catifelati priveau departe spre columna lui Traian și glasul lui plin cu sonorități de clopot, pios ca o rugăciune sau tunător ca o răsvrătire, rostea crezul iluminat, prins în curate și stângace versuri românești:

„Mi-a pus arma asta 'n mână“...
— „Mama Roma cea bătrână“

A sosit în sfârșit ziua când marea dramă s'a apropiat de punctul culminant.

Visul milenar fulgera în conștiința neamului nostru, continentul se încleștase în uriașa lui încăierare, ca la judecata din urmă de pe pereții Capelei Sixtine. Părintele Lucaci, în acele zile și-a înțeles chemarea de profet, dându-și seama că îndrumătorii unui neam în vremuri de grea cumpănă trebuie să treacă examenul moral... Și-a părăsit deci casa dela Șișești, s'a scuturat de obezile tăcerii prudente și luând toiagul pribegiei în mână luptătorul Ardealului s'a ivit ca o furtună în capitala României, acolo de unde trebuia să lovească spada liberatoare. În această perioadă părintele Lucaci a îndeplinit cea mai înaltă misiune politică a vieții sale, având rolul de factor determinant al ideii care trebuia să aprindă flacăra războiului de desrobire, dar salvând în acelaș timp pe seama umanității și demnitatea românismului din Ardeal.

Din cele dintâi zile ale toamnei din 1914 neastâmpărul rodnic al acestui bătrân s'a deslănțuit în fierbere fără răgaz. În fruntea *Ligii* dela București, care devenise un minister al conștiinței naționale, întrunind toate căpeteniile țării, alături de Nicolae Filipescu, în ale cărui cu-

vinte de granit se săpau adevărurile de rasă ale vechilor boeri români, alături de Delavrancea, trubadurul înviforat al cântecului nostru de biruință, alături de fermecătorul verb al lui Take Ionescu și împletiturile de fulgere ale lui Nicolae Iorga, părintele Lucaci aducea prestigiul suferinței și invocările de prooroc din Biblie, acele vibrații grave, metalice care se prăvăleau în suflete ca o zuruitură de lanțuri. Această sbiciuire a sufletului românesc dela un capăt al țării la altul, neconținut vreme de doi ani de zile, acest curs pripit de pedagogie națională care a împlinit multe lacune de conștiință și a resuscitat instincte adormite, ne-a dat războiul. Istoriograful de mâine va descifra din vâlmășagul marilor frământări rolul mortului de astăzi.

Războiul însuș l'a așezat pe tribunul de ieri într-o nouă postură de apărare, moșneagul a apucat drumul străinătății să strige occidentului protestarea noastră. El a răscolit atenția publică în America, a organizat legiuni de voluntari români pe frontul italian, a ținut conferințe în Elveția, a rostit discursuri, a răspândit broșuri și a raliat pretutindeni lumea în jurul cauzei românești. La Paris când se țeseau firele congresului de pace figura lui vieaie era revărsată de-o lumină nouă. Latinitatea biruise și fruntea largă a acestui mag călător, mi-a-duc aminte, pe urma unei cuvântări a italianului Ferrero, primise parcă un joc de lumini necunoscute încă. Era în frenezia triumfului, sorbea nectar la simpozionul idealului împlinit și buzele i-se strângeau într-o linie dărză de pretor greco-roman smuls parcă dintr'un basso-relief din arcul de triumf al lui Titus-Vespasianus. O ceată de diplomați streini privea cu admirație făptura lui, care era cea mai perfectă legitimație a descendenței noastre, și când un american l'a întrebat dacă și Ardealul gândește la fel cu noi, părintele Lucaci i-a răspuns cu o demnitate calmă: „Fiți liniștit, domnul meu, acolo unde sunt eu, acolo bate inima Ardealului“.

Avea atât de multă dreptate.

După biruință, întors acasă cu lacrimi în ochi se uita împrejur în lumea nouă și în roiiul cetelor recente de naționaliști neofiți, bătrânul schița un zâmbet de indulgență. Vasile Lucaci nu avea nimic de cerut, îl răsplătise Dumnezeu în visul lui și-i era de ajuns.

Concepția lui politică însă păstra

aceeaș linie dreaptă, el, marele dă-râmător de hotare cerea topirea granițelor sufletești, dorea plivirea grabnică a buruienilor din trecut pentru deplina consolidare a acesteia țări pe care inima lui largă se obișnuise demult s'o iubească deopotrivă...

În plină acțiune l'a țintuit boala pe patul de suferințe. A fost o agonie lungă, o pulverizare lentă spre neant. Din toate părțile striga chiotul energiilor desrobite de el,

în vreme ce moartea lui se depăna discretă ca un psalm în surdină. Vasile Lucaci murea sărac într'un suburbiu din Satu-Mare și când l'am văzut astăvară într'o căsuță strâmtă — nu mai era decât craterul unui vulcan stins, de subt pleoape abia mai mijeau ultimile licăriri de jăratice...

Astăzi cărbunele s'a stins, — ochii părintelui s'au închis pe veci. Pleacă dintre noi cel din urmă romantic, reprezentantul perioadei

eroice din politica Ardealului, lăsând generației de astăzi moștenire imaginea lui luminoasă, — darul cel mai trebuincios într'o vreme copleșită de o concepție prea pozitivă.

Toate steagurile se apleacă în fața acestui sicriu, asupra căruia partidul poporului, al cărui spirit îndrumător a fost, aruncă prin rostul meu un bulgăr de țărână.

(După „Țara Noastră“).

⊙ ⊙ ⊙

Giuvaericalele coroanei imperiale ruse

În numărul de față dăm fotografia giuvaericalelor coroanei imperiale ruse, expuse pe o masă în jurul căreia stă comisia însărcinată cu paza lor. Este prima fotografie luată de regimul Sovietelor, de când acest bogat tezaur a căzut în mâinile lui.

Estimația giuvaerelor a fost făcută la Moscova de giuvaerul francez Fabergé și valoarea s'ar urca la 60 de miliarde de dolari.

Așa sună notele informative. Trebuie să fie însă o greșală la mijloc, pentru că aceste cifre sunt fantastice și nu pot corespunde realității. Poate să fie o estimație în ruble, iar nu în do-

lari, după cursul oficial stabilit de curând de soviete, care este de 240 de ruble un dolar; cu toate că astăzi se pot cumpăra cu un dolar mai multe milioane de ruble sovietice.

Dintr'o informație mai verosimilă extragem următoarele date: Prima grijă a Sovietelor a doua zi după revoluție a fost să pună mâna pe toate giuvaerurile, cari se găseau atunci în Rusia atât pe ale familiei imperiale, cât și pe ale particularilor. Valoarea totală a acestei... exproprieri se poate urca la suma de șapte miliarde de franci.

Pentru a asigura păstrarea acestor bogății și evaluarea lor

în scopul vânzării s'a numit o comisie de 63 de membri. Unii dintre aceștia s'au dedat la speculă, de aceea sovietele au dat în judecată întreagă comisia și rezultatul a fost, că 21 dintre membri ei au fost împușcați, iar restul condamnați la diferiți ani închisoare.

În urmă a fost numită o nouă comisie. În fotografia de față sunt mai mulți membri din a doua comisie. Al doilea personajiu dela stânga în picioare este giuvaerul Fabergé, care nu e francez ci rus și tatăl său era giuvaerul curții imperiale dela Petrograd.

Bijuteriile întinse pe masă sunt cele veritabile ale coroa-

Giuvaericalele familiei domnitoare ruse, ajunse pe mâna bolșevicilor. Valoarea totală a acestor giuvaere este, afirmative, de 60.000 de dolari. În mijloc e coroana imperială, iar subt ea sceptrul ornăt cu faimosul diamant Orlof.

nei imperiale. N'a fost pierdută precum se vede nici una dintre piesele principale. Ele sunt foarte cunoscute în genere de specialiști. În 1898 s'a făcut o evaluare de către cei doi giuvaergii Fabergé tatăl și fiul. Acești doi specialiști le-au evaluat atunci la suma de 8 milioane de ruble în aur, ceea ce ar face astăzi cam 100 de milioane de franci. Singur diamantul Orlof, care ornamează sceptrul, vizibil sub coroana imperială în fotografia noastră, a fost cotate la două milioane și jumătate de ruble. Coroana imperială avea ca ornament principal un rubin de culoare roșie violacee, de o valoare de câteva sute de mii de franci. Se vede încă pe gravura noastră sub sceptru Steaua Sf. Andrei, lanțul Sf. Andrei cu vulturii de diamant, globul imperial (la stânga coroanei) coroanele celor două împărătese Ecaterina II și Alexandra, o serie de 30 de diademe în perle și diamante, șiruri de perle și mai multe broșe, diademe acățătoare și alte bijuterii de mai mică importanță.

Fotografia, ce o dăm în numărul de față a fost luată de curând la Moscova. Sovietele prin urmare n'au prăpădit giuvaerurile coroanei imperiale și după tratamentul primei comisiuni de pază, lasă să se înțeleagă, că țin mult la ele.

Probabil, că aceste imense bogății nu vor dispărea, decât în momentul, când vor simți, că li-se mișcă terenul de sub picioare. Atunci comisarii poporului își vor înfunda cu pumnii buzunarele.

**CETIȚI ȘI RĂSPÂNDIȚI
REVISTA
„COSINZEANA“.**

Catastrofa dela Spezia

S'a scris foarte puțin despre îngrozitoarea catastrofă din golful italian Spezia, la jumătate distanța între Genua și Livorno. Ziarele noastre nici n'au înregistrat această îngrozitoare nenorocire, care a transformat într'o zonă devastată parcă de cea mai formidabilă canonadă.

Spezia este cel dintâi port de război al Italiei. Un dig sub

marin apără intrarea și pe înălțimele dimprejur sunt așezate forturi de apărare.

În noaptea de 27 spre 28 Septembrie a. c. se naște o tempestate violentă. Fulgerele străbăteau văzduhul, iar tunetele bubuiau, ca pe frontul Mărășeștilor. La orele trei dimineața o bubuitură îngrozitoare a cutremurat întregă regiunea,

Catastrofa dela Spezia.

În jurul fortului Falconara câmpul a luat o înfățișare teribilă. Pare ca după o luptă grozavă, în care sute de giulele au distras totul. La dreapta un grup de oameni încearcă să desgroape o casă țărănească de sub dărămături.

Catastrofa dela Spezia.

Grozova explozie a fortului Falconara a distrus pe o rază de mai mulți kilometri toate satele. Aci vedem casele din orașul San Terenz, acărora coperișe au fost toate smulse.

dărâmand coperișuri și case și spărgând toate geamurile dela ferestre.

Oamenii ieșiră speriați în stradă, în cămăși de noapte, crezând, că e vrun cutremur de pământ. Panica era înspăimântătoare. În curând s'au convins, că nu e vorba de nici o sguđitură seismică, ci de o explozie: anume fortul de pe muntele Falconara din apropiere sărise în aer. El conținea 1600 de tone (160 vagoane) de praf și de explosive.

Abia dimineața s'a putut socoti grozăvia dezastrului. Într'o rază de mai mulți kilometrii au fost distruse toate casele. Regiunea aceasta încântătoare cu vegetația ei splendidă de verdeață, castani și maslini a fost prefăcută întrun haos de ruini, arbori desrădăcinați case desvelite, ca un câmp de bătăie în toiul celei mari îngrozitoare lupte din marele război.

Sute de țărani nenorociți au fost îngropați sub ruina proprielor lor case, ca acoperiți de lava unui vulcan.

Mai multe sate cum sunt Pitelli, Pughiola, Pertusola, Muggiano, Lerici, au fost distruse. Cea mai greu atinsă a fost încântătoarea stațiune balneară San Terenzo, care a fost aproape cu totul nimicită.

Dintr'o corespondență particulară, în care se descrie ravagiile acestei explozii extragem următoarele note informative:

„E aproape o lună, de când am petrecut câteva zile la San-Terenzo, pe care Napoleon a numit-o „cea mai frumoasă localitate din lume“. Shelley, Byron, Mantegazza și mulți alți poeți, au cântat aceasta pitorească stațiune climaterică. De ea sunt legate câteva amintiri istorice: Aci a fost închis Francisc I-iul după căderea Paviei. Astăzi, când privesc, ce a mai rămas dintr'nsa, mă apucă jalea. Parcă a fost întoarsă pe dos. Toate

acoperișele sunt distruse și smulse de pe case. Nu mai sunt uși, nu mai sunt ferestre. Zidurile sunt lovite de proiectile, parcă ar fi fost lovite de ura dușmană.

Se procedează ce e drept cu multă asiduitate la lucrările de salvare. Fasciștii în cămăși negre, naționaliștii în cămăși roșii, organizațiile de asistență, pompierii, toți au alergat să salveze cel puțin viața, celor, cari o mai au. Victimele sunt numeroase. În curând biserica Santa Chiria a fost umplută de cadavre. Este singurul edificiu, care a rămas aproape intact. Numai plafonul a fost străpuns în mai multe locuri.

Mulțimea cu lacrămile în ochi asediază ușa sfântului locaș și trebuie împrăștiată, pentru a se face loc brancardierilor, cari aduc cadavrele. Până în momentul acesta s'au adus 150 de morți. Răniții sunt în număr mare. Spitalele din Sarzana și Spezia nu-i mai încap.

Din fericire numai un singur fort a sărit în aer, celelalte două au scăpat de explozie, căci altcum dezastrul ar fi fost oribil. Pe locul exploziei n'a rămas piatră pe piatră pe turnulețele puternice cari împodobiau zidurile groase. Tot a fost pulverizat. Vârful muntelui și-a schimbat cu totul aspectul.

Se credea, că dezastrul a provenit dela un scurt circuit. Martori oculari spun însă, că în momentul exploziei s'a văzut o scânteie fulgerătoare, că a căzut pe fortăreață. Ei erau la o distanță de 5 km. în fundul golfului, astfel că au observat bine căderea fulgerului.

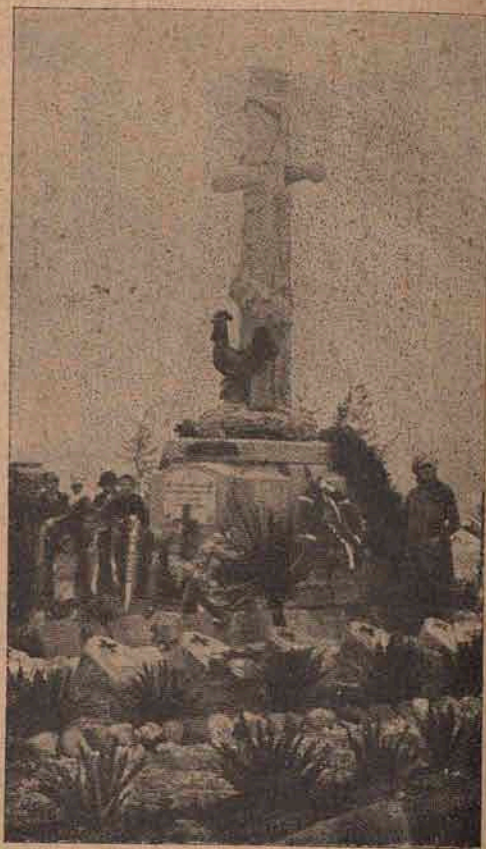
Intreagă populația frumoasei regiuni a Speziei, aceea care a mai rămas în viață, a fost adusă la sapă de lemn. Intreg avutul ei zace astăzi sub ruine.

Gravurile noastre arată în mică parte urmele înfiorătoare ale acestui cumplit dezastru.

Gh. St.

Soldatul francez

Eroismul, de care a dat dovadă în cursul războiului euro-

Monumentul soldatului francez ridicat de Italia la Valdabadenă, aproape de Veneția.

Monumentul soldatului francez pe care l'a ridicat România în Cișmigiul din București. Monumentul e opera sculptorului Jelea.

pean soldatul francez, a fost dintre cele mai mărețe. Inflăcărat de-un sacru entuziasm, acest soldat desconsiderat, în timp de pace de Germania Kaiserului, a știut să se ridice atât de mult în cursul războiului, că a uimit lumea. Și eroizmul lui nu l'a arătat numai când a fost vorba de apărarea patriei sale; aceiaș viteză a dovedit-o pretutindeni, ori unde l'au chemat

sortii, pe Piave, ca și pe Siret. Îndeosebi România are să-i mulțumească mult acestui soldat și Italia. Refacerea armatei române în iarna anului 1917 se datorește în mare parte francezilor, iar lupta dela Piave a fost determinată mai ales de soldații Franței. În amintirea sfântă a acestor zile a ridicat câte un monument soldatului francez și țara noastră și Italia.

crătoarele le rup cozile și foile rămase dela culegătoare cu graba, apoi le desfac staminele dăunătoare parfumului, lăsând numai potirul, petalele și pistilul încărcate de esență.

Pentru a obține parfum din flori de trandafir sau de portocal se întrebuițează mai multe metode, unele vechi, altele mai noi. Între acestea sunt: distilarea, macerațiunea sau amestecul cu corpuri grase și macerațiunea în disolvante evaporatoare, cum este de pildă eterul. Câteodată se întrebuițează două metode pentru aceeași floare. Distilarea se efectuează cu ajutorul unui alambic, în care se pune floare de trandafir sau de portocal într'o cantitate de apă, atâta cât să se moaie complet și pe urmă se ferbe. Produsul obținut prin distilare se chiamă esență de neroli din floarea de portocal, care este baza tuturor apelor de Colonia și esență sau apă de roze, din floarea de trandafir.

Pentru 1 kg. de esență de portocale este necesară o cantitate de 1000 kg. de flori, iar pentru 1 kg. esență de roze se necesită 5000 kg. de trandafiri, ceea ce explică scumpețea acestei esențe, care se urcă la 8—10.000 de franci kg. sau 120—150.000 lei.

Un alt procedeu foarte vechiu pentru extragerea prețiosului secret al florilor este macerațiunea sau fabricațiunea pomezilor. Procedeu acesta constă în amestecul florilor cu un corp gras: grăsime sau unt de lemn, care absoarbe parfumul.

Industria parfumului

Una dintre cele mai însemnate ramuri de activitate ale industriei franceze este desigur aceea a fabricațiunii parfumului, împotriva căreia nu există rival în nici o țară din lume. Leagănul acestei industrii este orașul Grasse, din sudul Franței, ale cărui împrejurimi sădite cu tot felul de flori mirositoare împrăștie în toate părțile atmosfera lor odorantă. Floarea aci domnește. Ea e stăpâna, ea e regina ținutului. Toată lumea trăiește aci pe urma ei. Toți o sărbătoresc, toți o divinizează. Parfumul învălește aci totul. El te însoțește în lunile primăverii în tot locul, în casă, pe stradă, pe scări, pe șosele. Ori unde îți suflă în față o adiere suavă impregnată cu un inexplicabil miros de iasmină sau de chiparoasă. Dela începutul lui Martie până către sfârșitul lui Mai întreagă regiunea rade îmbrăcată în adorabile culori de ametist, topaz, violete și narcise, ale căror câmpuri se întind cât vezi cu ochii pe șes și pe coline, umbrite pe alocurea de arbori robusți de maslin.

În Mai se inaugurează cultura regală a trandafirilor și a portocalilor. Câmpuri întregi de trandafiri înfloresc în întinderi extraordinare, desfătându-ți ochii cu colorile lor aprinse și îmbătându-te cu mirosul lor pătrunzător. Trebuie să fi parcurs în epoca aceasta regiunea aceasta a trandafirilor, pentru a-ți da seama de prveliștea feerică, ce se oferă la fiecare pas. Pare un colț de raiu îmbrăcat în haine multicolore, care te ridică în slăvi necunoscute, prin măreția frumuseței și forța pătrunzătoare a parfumului. Nu numai colinele și câmpurile micilor proprietari, cari cultivă trandafirii anume pentru extragerea parfumului, dar la orice pas, în orice colțișor cât

de retras, prin grădini, pela pridvoruri, pe ziduri, pe ferestre, te așteaptă câte o frumoasă ornamentație de roze cu sufletul lor misterios, cu mirosul lor desmiertător. Totul e parcă o poveste plăcută.

Trandafirii aceștia de Mai înfloresc numai odată. Se fac încercări din partea horticultorilor să le mărească producția.

Intorcându-ți privirea dela marea aceasta de trandafiri dai cu ochii pe nește terase întinse de ocră (lut galben) de arbori mici, de portocali ca nește jucării rânduite simetric și presărate cu stele.

În fiecare dimineață se adună pentru o singură uzină la 20,000 klg. de trandafiri și se depozitează în magazii lungi de triaj, unde lu-

Industria Parfumului:

Culegerea florilor de portocali, acărui miresme sunt atât de îmbătătoare.

Industria parfumului:

Lucrătoarele în uzină fac selecționarea florilor de rose de Mai. Le rup cozile și foile rămase în pripă dela culegătoare, apoi le desfac staminele care strică mireazma, lăsând numai potirul, petalele și pistilul încărcate de miros.

Mai întâi grăsimea căreia i se extrage mirosul se topește și se mestecă cu flori până la saturație. 3—4 kg. de grăsime pentru florile de portocal și 6—7 kg. pentru trandafiri. După ce se amestecă bine până când se face un fel de pomadă, se trece această materie prin sită și pe urmă se presează cu o presă hydraulică pentru a stoarce și ultimile rămășițe de grăsime parfumată.

Grăsimea sau pomada aceasta se spală apoi de mai multe ori în alcool de cereale sau de sfeclă la 95°, care disolvând și captând tot parfumul lasă materia grasă fără miros și constituie după ce se filtrează și se răcește extractul de flori de portocal sau de trandafiri.

Tratamentul cel mai recent și mai rațional este extragerea parfumului din flori cu ajutorul eterului de petrol nemirositor, desodorizat. Acest procedeu inventat de Robiquet și perfecționat de Massignon — Chiris, ia zi de zi o tot mai mare extensiune și va sfârși prin a lua locul tuturor celorlalte procedeeuri.

Mai întâi floarea se pulverizează. Globulele uleioase, cari conțin esența de parfum sunt astfel eliberate și apoi puse în contact direct cu eterul de petrol în niște aparate numite digestori sau extractori, unde stau cam opt zile.

În urmă eterul saturat de esență este distilat, rămânând în aparat un fel de ceară mirositoare, care după diferite tratamente se pune în comerț sub numirea de esență concretă sau esență solidă.

În mediu trebuie 350 kg. floare de portocal și 500 kg. flori de trandafiri pentru a obține un kg. de esență solidă.

Industria parfumului:

Florile se amestecă în cazane anume pregătite cu corpuri grase pentru a face pomezi din ele.

Interesant este, că deși unele flori cum sunt trandafirul și floarea de portocal, își cedează ușor admirabilul lor secret, sunt altele cu mult mai ambițioase, cum sunt iasmina și tuberosa, cari numai ademenite sau în caz de desperare pot fi înșelate. Altele și mai caprițioase, cum este de pildă caprifoliul din familia caprifolianelor refuză cu îndărătnicie să-și cedeze parfumul. Nimic nu este mai interesant decât lupta acestei ingenioase industrii de a smulge naturii secretele sale.

Astfel iasmina și chiparoasa nu pot fi tratate nici prin distilare din cauza slabei cantități de esență, ce conține, nici prin macerațiune cu corpuri grase sau disolvante evaporatoare. Într'un amestec cu corpuri grase delicata floare de iasmin s'ar sufoca în grăsimea caldă, iar eterul de petrol ar asfixia-o omorându-i tot ce are mai distins în sufletul ei.

Parfumul din aceste flori delicate se extrage prin așa numitul procedeu de *înflorire la răcoare* care consistă în plasarea florilor în nește cadre sau cutii de lemn cu fundul de sticlă, puse una înalta. Între fundurile acestea de sticlă imbibate cu grăsime se așează floarea de iasmin sau chiparoasă, ținându-se așa timp de 48 de ore. În acest timp ele își cedează parfumul lor suav, pe urmă se înlocuiesc cu altele proaspete. Absorbțiunea prin grăsime a parfumului se face pe încetul, amăsurat ordinului de disolvare a numărăoaselor sale componente cum sunt: acetat de benzyl,

acetat de linalyl, alcool benzilic, linalol, etc. La urmă cedează îndolul și antranylatul de methyl și apoi floarea arată semnele unui început de fermentație, ceea ce indică, că sârmana și-a dat sufletul. Grăsimea se îmbibează succesiv cu părțile virgine și suave din viața acestor îngeri neînsuflețiți.

Pomada de iasmin este tratată ca și celelalte cu alcool, care disolvă, și conservă esența mirositoare. Din 2½ kg. de flori se obțin 1½ gr. de esență de o forță odorantă remarcabilă.

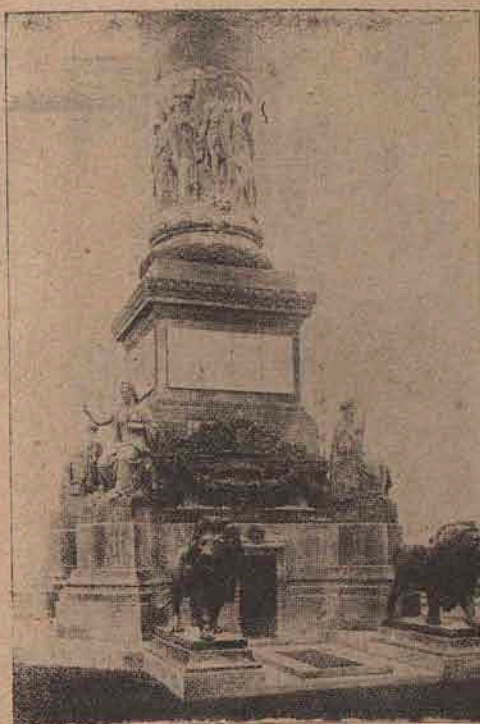
În regiunea orașului Grasse sunt recoltate anual peste 5 milioane de kg. de flori. În primul rând sunt trandafirii 2 mil. kg.; portocalii 1½ mil. kg.; iasmina 1½ mil. kg. și pe urmă în cantități mai mici alte soiuri de flori, cum sunt tuberosa,

iacinta, narcisa, rosmarinul, pacinti, ylang-ylang, mușchiu de brad de Dalmația, etc.

Prețul florilor variază. Trandafirul costa înaintă de război 75 de bani kg., portocalul 75 bani, iasmina și tuberosa 2 fr. 50. În 1922 prețul lor a fost 4 fr. 50 portocalul; 1 fr. trandafirul; 1 fr. 50 iasmina și 12.50 tuberosa.

Ori cât de mult s'ar strădui însă știința să prindă florilor delicatul lor secret, totuși ea nu este în stare să-l redea cu curățenia și sublimitatea lui naturală. Rămâne însă cert, că progresul realizat în direcția produselor artificiale prin metode chimice a ajuns să transforme în toată iernii buduarul unei cochete într'o adevărată grădină cu aer mirositor de primăvară.

Gh. St.

Mormântul soldatului necunoscut al Belgiei la picioarele Columnei congresului dela Bruxelles.

Mormântul soldatului necunoscut al Belgiei

După exemplul Franței aproape toate țările beligerante au ridicat câte un mormânt mareț soldatului lor necunoscut, ca o răsplată a uriașei jertfe, pe care acesta a adus-o pentru țară. Belgia a dat loc de veci necunoscutului său soldat la picioarele columnei ridicată în

amintirea congresului dela Bruxelles. La înhumarea solemnă a luat parte lume imensă, în frunte cu eroicul rege Albert, care a ținut cu acest prilej să salute personal pe eroul necunoscut al țării sale și să depună o jerbă de flori pe mormântul lui.

Regele Albert salută pe soldatul necunoscut al Belgiei și depune o jerbă de flori pe mormântul lui.

Suprema fericire

Multe clipe fericite
Are omul cât trăiește...
Multe ca nisipul mării.

Dar mai dulci și liniștite
El nici una nu găsește
Cum sunt clipele uitării.

George Ponetti

Gântec

Iubirea mea pribeagă
Și dorul meu nebun
E-o floare rătăcită
La margine de drum

Tu ai trecut alene,
Cu pași rătăcitori,
Si-ai frânt înmlădirea
Sărmanei mele flori.

De-atuncia stă la pieptu-ți
Cu-acelaș dor nebun,
Cu frica scrisă'n suflet
Să n'o arunci pe drum.

Vălenii de Munte.

Gr. Vâja

Abandonatul cântă:

Tu mi-ai cerut să-ți dau iubire — eu ți-am dat inima bolnavă
 Și azi întinzi cu-atâta ură a morții cupă cu otravă,
 Iar ochii tăi adânci ca noaptea, frumoși și negri, dar șireți,
 Azi tot mai reci sunt pentru mine și-aruncă tot mai mult dispreț.
 Mi-e sufletul altar de rugă, și visurile vin pribegite
 În nopți târzii cu lună albă credințe nouă să-și închiege.
 Mi-e inima vulcan de flacări în care fără milă ard
 Nădejțile rămase-orfane din lupta'n care-am fost bastard.
 Se sting credințele în mine și țipă'n mine voci bizare
 Ce 'ntrec chiar mugetul furtunei în adâncimi de neagră mare,
 Înșelătoarele-mi iluzii se spulberă'n al toamnei vânt
 Cum frunzele topite'n aur le-aruncă toamna la pământ.

Tu mi-ai cerut să-ți dau credința ce stăpânea pe-atunci în mine:
 Ți-am dat izvorul suferinții să cânti și tu în nopți senine;
 În nopți de veghe: brațe calde, și mângăiere'n clipe reci,
 Dar soarta nu ne-a fost merită să fim ai noștri'n veci de veci.
 — Acum alungă-mă pe drumuri, colindător nebun, sihastru,
 Să-mi plângă cărările pierdute în căutarea unui astru.
 Mi-s creerii oceanen'vinse de furtunaticе vâltori
 Și'n suflet mi-au sfărmat durerea cei mai puternici dintre sori.
 — Dulgheri ciopliți de-acum sicriul! Groparii cântă'ncet și sapă,
 Vreau să arunc și eu de-acuma o mână de pământ în groapă!
 Și înturnând pe-aceeași cale, pe care-am rătăcit mereu
 Voi învăța să cred în lacrimi și nu'n părerile de rău!

Tu mi-ai cerut să-ți dau nădejdea: izvorul nesecat de viață.
 Ți-am dat-o! Nu credeam, că vremea te va preface în sloi de ghiață!
 Eu ți-am fost sclavul adorării — un stâlp puternic de granit
 De care-ai răzemat trufașă o tragedie dintr'un mit!
 Dar azi mă sfășie muștrarea, în inimă am răni de sânge,
 Ceremonia îngropării e stranie. Incepe-a plânge
 În mine desnădăjduirea și dojănindu-mă amar
 Privesc prin bezna nopții mele, cum stelele pe rând dispar.
 Cădea-voi iarăși la icoana, la care mi-ai jurat credință
 În clipa când trona minciuna peste întreaga ta ființă,
 Și voi sfărma atâtea idoli, căci fiecare e un vis,
 Și fiecare-o înșelare în sufletu-mi pe veci închis!

Mi-ai supt din vine sânge roșu și l'ai sorbit așa fierbinte,
 Și-acum ce-ți pasă 'nșelătoarea? — Te rod aducerile-aminte?!
 Dar n'o să blestem nici odată, nu-s laș, și nici nu pot să fiu:
 — Unui nebun să iartă totul când e culcat într'un sicriu!

De n'ai putut să-mi dai iubirea, nădejdea și credința 'ntreagă,
 Să fi tăiat din al meu suflet tot firul care ne mai leagă!
 O, adorata mea păgână, de-acuma plec între străini,
 Căci ochii negri, azi ți-s tulburi, și — poate — altora i'nclini;
 Ci iartă-mă! Plecând în lume durerea știu, voi moșteni-o,
 Dar fie nu-ți mai pese altul, căci azi e cel din urmă-adio!

E toamnă-ajară ca atuncia când mai întâi ne-am sărutat,
 De-am regretat atâtea cântec, și lacrimi multe-am regretat...

IUSTIN ILIEȘIU.

Melancolie ...

Azi a început să ningă. Privesc prin geam cum se aștern pământului în ritm cadentat fulgii mari, albi. Și fără să vreau sufletul mi se furiează îndărăt în spațiu, încălecând într'o clipă anii, oprindu-se în pragul duiioasei copilării. De multe ori am sentimentul că trăesc în trecut, am impresia că aceea a fost realitatea și nu aceasta în care trăesc. Și înaintea ochilor înșelați de continua cădere a fulgilor se deschid aievea vechi și cunoscute priveliști, cu oameni cari au fost, ale căror morminte le-a nivelat de mult vremea, ale căror cruci trântite la pământ, au putrezit de mult. Simțesc o căldură intimă, molică, în aceste clipe de reverii înstăpânindu-se peste întreaga mea ființă; o bucurie mă încalzește, bucuria revederii cu dragi și vechi cunoscuți. Și mă frământă mereu gândul puindu-și marea întrebare, de ce pare mai bun, mai frumos ceea-ce a fost, decât ceea-ce este?

Să fie platina vechimii, înșelarea sensurilor, un fel de retușare a sufletului, sau cu adevărat alții erau oamenii și altele vremurile. Privesc în jurul meu și azi și erii și mâne, scrutez, cercetez oamenii, dar nu găsesc nimic din ce a fost. Aceiași oameni dar, alte suflete. Omătul crește.

Și înălțându-se încet dar mereu, admir în creșterea lui eterna lege a nivelării. Așa se nivelează totul în natură: oameni, clădiri, fapte, credințe, legi. Așa va dispărea odată și odată opera lui Ramses, îngropată în nisip, cum se vor fărmași Alpii și Carpații.

Și atunci mă întreb, ce osebire este între mormântul prietenului copilăriei mele, a lui Moș Ion Orbu, crâsnic și filosof și între piramida dela Gizeh? Nimic. O înșelăciune în spațiu și timp. Pentru eternitate ambele nu fac cât o clipită a unui ochiu obosit. Mă simțesc cuprins de acel vârtej al simțurilor pe care-l încercam de atâtea ori ca copil, când tolănit în coate, în bătaia soarelui lui Cuptor priviam învârtirile roții dela moara lui Tănase Turcu de pe Bărzavă. Și peste urui-tul anilor cari au trecut, ca venind de pe un alt tărâm aud aievea glasul metalic al părintelui Zachei din Potlogii Bănatului:

„Nu face viața asta să-și bată omul capu' cu ea. S'o luăm cum

vine, asta-i înțelepciunea tuturor înțelepciunilor”.

Afară omătul a înghițit totul. E o mare întindere albă, o uriașă scoară de pufușor și numai în zărea fumurie niște copaci cu trupul despoiat și hâd, strică armonia nemărginitului lîntoliu alb. Și vechea întrebare bate din nou la poarta sufletului meu: când erai copil cădea oare tot astfel zăpada?

Ecoul unui răs sarcastic mi se resfrânge pare-că în urechi. Tresar, și cum stau înaintea sobei, îmi par Faust bătrânul și resfrângerea răsului de adineaori e a lui Mephisto, carele își bate joc de mine, biet pribeag nebun al vieții.

Râde Mephisto, râde! Tu nu ai timp nici spațiu. Râsul tău l'a auzit și Adam în clipa când a jertfit raiul pentru întâiul sărut al femeii, și-l va auzi și ultimul troglodit când își va da sufletul în brațele ultimei femei de pe globul prefăcut în ghețar. Și peste nemărginirea încremenită sub pecetea morții, din trâmbețe de aur vor purcede ca niște tunete cuvintele cari au mângăiat milioanele de ani: Eu sânt Alfa și Omega!

Mephisto! Vei râde și în clipa aceea?

De ce n'ai râde? Tu nu cunoști nici timp, nici spațiu.

Dar întreb: Ce rost au avut atunci pe acest pământ Ramses împăratul și Moș Ion Orbu, crâsnicul tatălui meu?

Vântul, pătrunzând în horn, moare ca un oftat adânc deasupra focului. Tăcere!

Din amurgul fumuriu se desfac pe rând conturându-se blând figurile celor cari au trăit cu mine. Ființe modeste, cu fețe brăzdate adânc de nevoile vieții. De undeva din fund străbate iarăși glasul părintelui Zachei din Potlogi:

— Nu face viața asta să-și bată omul capul cu ea. S'o luăm cum vine, asta-i înțelepciunea tuturor înțelepciunilor.

Afară, ninge.

Bocșa-montană, Decembrie.

MIHAIL GAȘPAR

Amară-i băutura

Amară-i băutura ce mi-o întinzi să beau;
Numai dureri coboară cu ea în pieptul meu.
Otravă-mi dau, iubită, otravă'nșelătoare
Și inima o soarbe și inima mă doare
Și blestemă și plânge, iar când pornești și vrei
Să mi-te duci cu-otrava, atunci în urma ei
Tot inima, nebuna, mai cere-o picătură
Și înapoi te cheamă cu-amara băutura.

G. Rotică

Propaganda

Părintele Cristache și învățătorul Irimia, dirigintele școlii din Pârgarii de sus nu-și găseau locul de grijă, că domnul avocat Stamatiu n'a sosit la timpul hotărât. Părintele, peptănându-și barba mare și roșcată, cu degetele rășchirate, privea întrebător spre învățător, care măsura cu pași largi salonașul unde miroasa tare a „odicolon” împrăștiat fără cruțare de doamna învățătoare, ce făcuse anumite pregătiri pentru primirea unui musafir așa de subțire. Deodată, doamna învățătoare, cu fața tare tristă, dar cu părul încrețit cu multă grijă, se ivi în ușă. — Să știi Niculae, zise ea către Irimia, să știi că m'am *compromis definitiv*. Bine frate, nu-i *posibil* să stai o oră și jumătate cu mâncarea pe mașină. Supa s'a făcut terciu, s'au sfărmat tăiteii, iar friptura e de jumătate arsă. Să știi că eu nu pot servi asemenea mâncări. Nu, nu!

Și făcând un botișor plin de gingășie dispăru.

— Apropo de mașina coanei Lenuța, oare nu i s'o fi stricat mașina lui Stamatiu? Ce zici profesore? Întrebă părintele cu îngrijorare.

— Păi, știu eu? Și când mă gândesc că la 4½ are să se adune lumea, mă apucă amețea.

Din depărtare se auzi goarna unui automobil. Irimia se repezi afară, spunând din fugă:

— Cred că vine; spune-i Lenuței, părinte. După câteva clipe se ivi la cotitură un automobil frumos, care intră în curtea școlii c'o viteză nebună. Domnul avocat Fănică Stamatiu, candidatul partidului dela putere, învăluit în blănuri mari, ședea răsturnat în fund și din toată mân-

dra lui făptură nu se vedea nimic, fața fiindu-i acoperită cu masca pe care străluciau ochelarii de mică...

— Bine ați venit coane Fănică, zise părintele curbându-se din șale când Domnul avocat Stamatiu își făcu apariția, urmat de învățător cu fața veselă și zimbătoare.

Fănică Stamatiu, avocat de mână întâi în capitala județului și vechi luptător al partidului venit la guvern, de multă vreme ofta după un scaun de deputat care, în sfârșit, i se oferise acum. Venea la Pârgarii de sus, sat mare, unde lupta se da cumplit între guvern și opoziție. Domnul Stamatiu, cu fața proaspăt rasă și pudrată, cu cărarea aleasă cu îngrijire, cu părul pomădat cu îmbelșugare, se opri înaintea oglinzii pentru a-și potrivi cravata, își netezi tâmplele brumate de timpul neîndurat, apoi se întoarse spre învățător, cu un aer de binevoitoare protecție:

— Dragă profesore, aseară la club am vorbit cu revizorul numai despre dta. Te cunoaște bine. N'avea destule cuvinte de laudă pentru munca dtale școlară și extra școlară, pe care, te rog să crezi, noi le apreciem în justa lor valoare. Am vorbit cu prefectul și s'a aranjat că îndată după alegeri să fii numit revizor de clasa II. Nu, nu, te rog să nu-mi mulțumești, zise repede Stamatiu, aceasta e o dreaptă răsplătă a meritelor dtale, și, după cum zicea Revizorul, numai școala va avea de câștigat în urma acestei numiri.

În timpul mesei Domnul Stamatiu avea o sumă de gingășii și atenții pentru doamna învățătoare, care se roșea tare la complimentele făcute cu atâta bună voință de un orășan subțire.

— Crezi că stăm bine, părintele? Întrebă Stamatiu cu un zâmbet dulce.

— Nici vorbă, coane Fănică, nici vorbă, răspunde părintele cu multă convingere. Numai vedeți Dv., trebuie schimbat primarele, care s'a dat cu opoziția. Dv. știți, ce să vă mai spun eu?

— Da, da! Zilele astea vine disolvarea consiliului.

În școală, sătenii adunați după vorba preotului și a învățătorului, ședeau grămădiți în băncile prea strâmte pentru ei și așteptau cu răbdare venirea cărturarilor ca să le vorbească.

— Va să zică, cumătre Vasile, părintele și cu domnul Irimia s'a dat cu guvernul.

— Păi firește, răspunde cel întrebat, doar acolo-i puterea. Nu vedeți că *avocatul* Stamatiu o sosit în goana mare.

— A, ha! Stamatiu, mare sculă! Zice un moșneag, sugând cu poftă un capăt de țigară.

Când Stamatiu, urmat de preot și învățător intrară în școală, se făcu tăcere. Câțiva țărani se ridicară încet în picioare, dar cea mai mare parte rămăseră pe bănci și priveau cu multă atenție spre noul venit. Părintele Cristache, ridicându-și poalele antereului se urcă pe catedră și după ce-și netezi frumos barba, vorbi cu glas domol:

— Fraților, stăpânirea în înțelepciunea ei și tot odată grija ce o are pentru bunul mers al treburilor, a hotărât o listă de oameni de seamă și cu greutate, care trebuie să se aleagă deputați. Dl avocat Ștefan Stamatiu, care este pus pe această listă, a venit la noi ca să ne grăiască de planul dsale de lucru ca deputat. Să-i dăm ascultare“.

Părintele se așează pe un scaun mai la o parte dând loc lui Stamatiu, care, cu pasul sigur și dărz veni la catedră. Sorbi din paharul cu apă, își încheie haina și zmușcind manșetele care se ascuseră în mâneci, rosti cu glasul sigur de sine:

— Cetățeni, vremurile tulburi de acum, opera unor demagoji cu idei subversive care tind să provoace o cumplită bulversare a ordinii sociale căutând să clădească o nouă ordine într'un stat ridicat din dărâmurile ce ei le-ar face, ne îndreptățesc a privi cu toată scrupulozitatea la drumul pe care trebuie să pornim din răscrucea unde ne găsim acum“.

Și cum domnul Stamatiu urcase tonul pronunță „răscrucea“ cu voce plină și completă fraza cu'n gest

repezit — un țăran mai bătrân șopti la urechea unui flăcău de lângă el:

— Oare pe cine sudue amu măi Costache?

— Da nu sudue bădiță, grăește politică.

— Ei pe dracu, n'ai auzit cum o răcnit *răscrucea*?

— Păi vorbește politică adâncă, n'o putem pricepe noi!

Părintele Cristache privea la Stamatiu plin de admirație și aproba din când în când, iar Irimia plecându-se la urechile sfinției sale șopti:

— Mare orator!

Domnul Ștefan Stamatiu urmă înaintea aceiași vorbire păsărească, din care țărani nu pricepeau nimic. Cu gesturi largi și pline de elocvență arată „auditorului“ importanța partidului în numele căruia vorbea, se repezi cu strășnicie asupra candidaților din opoziție pe care îi hăcui cu gesturi iuți și tăioase și termină cu laude mari pentru toți candidații de pe lista guvernului recondând să fie votată întreaga listă, fără nici o schimbare, pentru binele tuturor. După care, obosit și asudat se retrase de la tribună smuncind cu'n gest grațios batista, din buzunarul de sus al hainei. Pe când Stamatiu așezat lângă părintele își ștergea sudoarea muncii sale și ducea des la nas batista parfumată, ca să alunge mirosul de tutun prost și cojoace încinse de căldură, domnul învățător Irimia se pregătea să completeze pe „conul Fănică“ vorbind mai pe înțelesul tuturor. Dar mai nainte de-a ajunge el la catedră, dintr'un colț, de lângă o fereastră, se ridică un țăran bătrân și netezindu-și mustățile cu dosul palmei, rosti blând:

— Ași spune și eu o vorbă, dacă nu va fi cu supărare.

— Mă rog poftim, zise cu veselie domnul Stamatiu.

— Poftim aici sus frate Mitrule, rosti blând părintele.

— Ferit-o sfântul, nu-i de mine acolo!

— Ba nu, nu, poftim aici, îl îndemnă Stamatiu.

Nu se poate, coane Fănică, doar eu nu pot grai ca din cărți cum graiți D-v. Am să spun și eu, acolo, o vorbă țărănească și o pot rosti și de aici.

— Da mă cunoști pe mine, moșule? întrebă Stamatiu c'o nespūsă bucurie.

— Da cum păcatele să nu te cu-

nosc cucoane, doar te-am avut la un proces.

— Așa? Eu nu-mi aduc aminte!

— Apoi vezi mata, n'ai fost avocatul meu; fai apărut pe Costache Buruiană cu care mă judecam pentru niște pământ. Și mata mi-ai amânat procesul trei ani, până când cu mare trudă l-am câștigat.

Fața domnului Stamatiu se întunecă și repede aprinse o havană ca să alunge gândurile rele ce-l năvăleau.

— Poftim vorbește Mitrule, zise părintele. Mitru își potrivi sumanul ridicând pe rând umerii, își mai șterse odată mustățile și rosti încet, rar și fără mânie:

— Oameni bnni, din toată vorbirea mândră a lui conu Fănică, eu am înțeles două lucruri: că trebuie să votăm lista de deputat hotărâtă de stăpânire și că dacă ne place unul, trebuie să-i votăm pe toți că altfel se împart voturile. Asta-i o socoteală bună, cu atât mai vartos că pe listă avem tot oameni de samă, unul și unul, de pildă: Conu Jan Stavropol, boer de baștină, moșier din moși strămoși, cu mare dragost' de norod. Poate că unii dintre d-v. nu-l cunoașteți bine, da eu tare bine-l cunosc, bată-l norocu să-l bată. Dumnealui îi acel vestit boer care lua 50 de bani de fiecare găscă ori rață prinsă pe iazul din marginea satului, iaz mare cât cuprinzi cu ochii; dumnealui îi acela care făcuse un soi de socoteală că lua 12 lei pentru vâratul unei oi, și pe vremea ceia oaia se cumpăra cu 12 lei, așa că norodul care avea oi, le cumpăra în fiecare an dela dumnealui, măcar că oile erau țărănești; dumnealui îi acela care avea tocmiți oameni să vâre cireada satului pe-o margine de lan, ca pe urmă să aducă vitele la curte și să ia câte 5 lei de cap. Apoi, mă rog d-v. oameni beni, mai mare dragoste de norod se poate? Mai vrednic *deputat* care să ne vrie binele, se găsește?

Domnul avocat Stamatiu, cu fața perdută privea nedumerit spre Irimia care îl ghiontea pe părintele Cristache să oprească pe *orator*, să-i ridice cuvântul.

— Frate Mitrule, rosti blând părintele, n'ai dreptate; acestea-s lucruri vechi, azi boerul n'are decât un petec de moșie, că toată a dat-o țăranilor.

— Hei, rosti unul din fund, ursul săracul nu joacă de voe!

— Păi, frate Mitrule, dacă ai de

Seninătate

*Culcat în jâlț, cu ochii duși în zare
M'am pomenit furat de-un val de vise.
Și-așa cum stau, cu pleoape 'ntredeschise
Privesc pierdut icoanele fugare....*

*In straturi dorm duioasele narcise
Și-un flutur alb s'a așezat pe-o floare;
Trezită sub aprinsa sărutare
Ea și strânge'ncet petalele deschise.....*

*Și rătăcind ușoară peste munte
Iși poartă noaptea fermecatâ acul,
Țesând pe boltă stelele mărunte,*

*Pe când din zări, — robii deșărtăciunei, —
Mi-a'nvăluit cu aur tot ceardacul
Un fir de dor, desprins din visul lunei.*

Dem. Gâltman

gând să vorbești așa înainte, am să-ți iau cuvântul.

— Va să zică nu putem vorbi cum ne tae capul, ci cum vrei d-v. Apoi bine, atunci tac.

— Să vorbească cumătrul Mitru.

— Să vorbească badița Dumitrache.

— Zii înainte, că-i zici bine.

— Grăește Mitrule. Spune și despre ceilalți ce știi.

Irimia se plecă la urechea lui Stamatiu :

— Opoziția ne lucrează rău.

— Dumneata ești responsabil de această stare de lucruri, răspunse Stamatiu cu vocea înăbușită.

— Apoi oameni buni să vă spun ce știu despre dumnealui, avucatul, conu Fănică. Om cu amărită dragoste pentru voi țărănimia“...

Domnul Stamatiu se îndreptă spre ușă cu pași grăbiți, urmat de aproape de Irimia care vroia să-l oprească, pe când părintele Cristache înleznit pe scaun privea zăpăcit în sala ce hohotea în urma lui „conu Fănică“.

După ce domnul Ștefan Stamatiu se învăli cu grabă în blănurile mari și scumpe, zise cu ciudă învățătorului care ședea umilit lângă mașină.

— Dumneata și popa aveți să mi-o plătiți scump“.

După care mașina porni în goană nebună spre oraș.

VLADIMIR NICOARĂ.

Dezarmat

Nicolae Dumbravă ședea ghemuit în colțul vagonului și nu lua parte la veselie ce cuprinsese pe foștii săi camarazi de arme. Aceștia cântau, chiulau și spuneau glume încornorate, de te prăpădiai de râs la fiecare vorbă. Unul mai ales, Ghiță Drâmboiu, cu piciorul frânt de o schijă în lupta dela Cireșoiaia, le spunea pipărate de tot și clipea șiret din ochi.

Vremea trecea repede în toial glumelor și al cântecelor și nici unul dintre oștenii demobilizați, afară de Nicolae Dumbravă, nu băga de seamă făcănitul roatelor trenului lung și obosit, cu care rezerviștii se reîntorceau la vetrele lor din „teritoriul vremelnic ocupat“, cum scriau jurnalele, ca să mai îndulcească dureroasa stare de lucruri. Lui, cum sta singur și tăcut într'un ungher, numai cu gândurile, — i se părea vremea din cale afară lungă. Il obosia zgomotul roților, opririle lungi prin gări; iar priveștițele, ce se așterneau pe culmile munților din zare, nu-i cerneau în suflet nici o bucurie. Cunoștea toate delușoarele acestea, toate poienile, toate râpile, toate dumbrăvile. Le cunoscuse măsurându-le palmă cu palmă, cot cu cot, târându-se pe brânci și'n ghenunchi, în dureroasa retragere, ce avuse loc, după lupta dela Jiu. Ce-ar mai fi putut el acuma să vadă în aceste minunate

privești ale firii, cu cari Dumnezeu a împodobit întreg cuprinsul țării? Nimic. Doar locuri de suferință, pământ stropit din belșug cu lacrimi și cu sânge, unde stăpânește acum vrăjmașul fără de milă.

Nicolae Dumbravă ofta, cum se uita la pământul robii al țării sale și simția, că ura neîmpăcată din sufletul său, în loc să se stângă, crește întruna, pe măsură ce se cutundă tot mai mult în „teritoriul vremelnic ocupat“. Cine sădise în sufletul lui simțirea aceasta care cuprindea cea mai curată dragoste de neam și de țară? Fusese doar toată viața un biet plugar în satul lui și nici măcar carte nu știa, ca să fi citit ca alții, povești din trecutul nostru. Înainte de războiu el nici nu-și aducea aminte, să fi avut vre-o ură față de neamurile lăsate de Dumnezeu pe pământ.

Ardea de nerăbdare să treacă odată peste meșagurile acestea, care-l făceau să sufere, aducându-și aminte de grozăviile și de nenorocul, cu care s'a purtat războiul. Să treacă cât mai repede peste lălomița și peste Argeș să treacă de Pitești și să ajungă la Slatina, că de acolo casa lui e la o șcioapă numai.

Casa lui! Oh, cât se va simți el de bine în bordeiașul din Vădeni! Numai singur, cu Veta și cu copilășii, cari îl așteaptă aproape de două ani și despre cari n'are nici o veste de când s'a început războiul. Uite, se vede acum coborând din tren la Piatra și apucând drumul spre casă. Cărarea șerpuește printre delușoare dealungul Oltului și el o urcă ușor, cu traista în spinare și cu toiagul în mână. După ce urcă un pripor, se deschide câmpia și hăt în zare, drum cam de două ceasuri pe picioare, satul lui se deslușește din ce în ce tot mai mult și mai limpede. Vede acum de-a binele căsuțele mărunte și grădinele cu pomături dinprejurul lor. După ce se mai apropie cale cam de vre-o jumătate de ceas par'că aude și scârșit de care și lătrat de câne... O puternică smăcitură a trenului îl face să se lovească cu capul de perețele vagonului și se trezește din visuri. În jurul lui au încetat deodată toate cântecetele și glumele și flăcării scot capetele pe geamuri, se îmbulzesc spre uși să vadă ce e. Se tem de vreo nenorocire și i-a cuprins pe toți o îngrijorare vădită. Afară se aud vorbe aspre, scurte, un fel de glasuri cunoscute lor de pe vremea

când stăteau cu mâinile încleștate pe arme și cu ochii țintă spre vrăjmași.

— Vorwärts, vorwärts!

Nicolae Dumbravă se ridică cu greu dela loc să prindă noima cuvintelor acestora, pe care le auzise de multe ori în cei doi ani de războiu și pe cari le cunoștea foarte bine. Băgă de seamă că trenul se oprise la o încrucișare de șosea, unde poposea ca un regiment de soldați germani și că un pluton de ai lor împingea lumea din vagoane afară, îmbrâncind pe cei nevoiași. Oamenii apucau în pripă bruma de bagaj ce o avea fiecare și eșiau de-avalma, cu capul plecat ca de rușine, sărind din tren, care cum putea.

Era ordin, ca trenul să fie oprit în drumul mare, lumea să fie dată jos din el și să fie pus la îndemâna acestui regiment german care trebuia să plece în pripă.

În momentul acela răsare și la spatele lui Nicolae Dumbravă o chivără și-i dă un ghiont cu patul puștii, de era să cadă pe brânci. Lui Nicolae Dumbravă i-se urcă sângele în obraz, pune fără de voie mâna la șold, ca pentru a lua grana din tolbă și să privește cu ură spre Neamț. În cealaltă clipă însă, mușchii lui se descoardă, capul i-se lasă pe piept și fața i-se încrustează de o durere fără de margini. Se simte atât de slab, atât de rușinat și fără de preț, când vede, că nu mai are armă, ca să-și răzbune jignirea. Parcă n'ar mai fi om, ci un animal, în care lovești cu băta, ca să se dea deoparte din cale.

Pornește încet spre ușă, se coboară cu greu din vagon, murmurând ceva printre dinți și se pierde printre ceilalți tovarăși, cari se așezaseră la o parte pe iarbă, în așteptarea unui nou tren, care să-i ducă pe la vetrele lor în „teritoriul vremelnic ocupat“.

SEBASTIAN BORNEMISA

DĂRILE DZEU NEAMȚĂ

Când se mai gândesc oamenii și la Dumnezeu...

— „El gran teatro del mundo“ de Calderon de la Barca —

Pentru istoricul epocii noastre va fi interesantă o manifestație artistică-teatrală-bisericească din anul Domnului 1922 și va însemna-o, de sigur, printre picături, cu o mică amărăciune sufletească.

Inchipuiți-vă: în Austria, acea Austria, care avea falnică deviză A. E. I. O. U. (Austria erit în orbe ultima, Austria va dăinui până la sfârșitul lumii), în Austria liliputană din zilele noastre — s'a reprezentat în catedrala unui oraș al ei, în Salzburg, în fața unui public chemat din lume și țară — chiar numai reprezentanții ziarelor erau în număr de 300! — Don Pedro Calderon de la Barca.

Piesa autorului spaniol (1600-1681) a fost prelucrată de scriitorul vienez, cunoscut și la noi, Hugo de Hoffmannsthal, bucurându-se de o interpretare ideală din partea lui Moissi, în regia lui Max Reinhardt.

Tot nume ademenitoare — dar și mai ademenitoare decât faima numelor acestora este o lectură a piesei spaniole și un mic comentariu.

Calderon de la Barca se bucură de o reputație universală. A fost un clasic spaniol, o culme, un mare meșter al cuvântului și al fantaziei — încât multe din cele 108 comedii și 72 „autos“-e ale sale se mai joacă și în ziua de astăzi.*

Piesecele numite „autos“, dela latinescul „actus“, erau nește reprezentații date în orașele principale din Spania (Madrid, Toledo), cu mare pompă. Alegoria este în floare în piesele acestea: așa vedem în persoană nu numai Erezia și Idolatria, dar și cele 4 Elemente, cele 5 Simțuri, Anotimpurile, Războiul, Pacea, Religia, Frumusețea și — în „Marele teatru al lumii“ — chiar și pe „Măiestrul“ (Domnul Dumnezeu în persoană).

Se poate discuta pe drept cuvânt dacă este îndreptățit punctul de vedere de a prezenta pe Dumnezeu pe scenă — nota etică superioară însă a creștinului convins, Calderon de la Barca, este atât de puternică, încât dispăre orișice umbră de blasfemie. Dovada cea mai evidentă despre seriozitatea piesei „Marele teatru al lumii“ este, că consistorul episcopesc din Salzburg a dat voie regisorului Reinhardt să joace piesa în „biserica colegiilor“, din piața

* d. e. „Judecătorul din Zalamea“ la Teatrul național din București.

Universității. Ca deviză și-a ales traducătorul și adaptorul Hugo de Hoffmannsthal un motto: „Cel din urmă va fi cel dintâi!“ — „Săvârșiți binele! Domnul cu voi!“ iar organele bisericii au executat, pe lângă alte compoziții, motive vechi de muzică bisericească: „Dies irae“ și „De profundis“.

Cuprinsul piesei se poate spune în două-trei cuvinte. O acțiune, cu peripeție, cu puncte culminante nici nu există. Câteva scene încopciate deolaltă arbitrar. Ca o piesă expresionistă modernă.

În partea întâi a piesei vorbește la început „Măiestrul“ (Domnul) cu „Lumea“ — mai apoi apar „Bogatul“, „Regele“, „Țăranul“, „Cerșitorul“, „Frumusețea“, „Înțelepciunea“ și „Copilul“, ca să plece după ce a primit fiecare din partea „Lumii“, afară de „Cerșitor“, darurile hărăzite lor din partea „Domnului“. A doua parte are două scene: pe cea dintâi, de de-asupra, se vede „Domnul“, pe tron, în glorie dumnezeiască, pe cea de a doua sunt două uși — la una un leagăn, la cealaltă un sicriu (simbolizarea capetelor vieții omenești). Toți cei de mai înainte apar și după câteva monoloage și dialoge dispar, chemate de un „glas din pragul mormântului“, de „Moarte“. Partea ultimă se petrece la masa „Domnului“, la judecata de veci.

„Domnul“, zămislitorul tuturor, vorbește cu „Lumea“ creiată de Dânsul și o provoacă să-și arate creaturile. „Lumea“ chiamă pe diferiții reprezentanți, alegorii a diferite stări sociale — le pune la inimă să trăiască după cum le-a fost destinul și să aștepte judecata de apoi. „Domnul“ le poruncește. „Faceți binele!“

Se găsesc într'unele case tablouri reprezentând vârstele omului, așezate pe trepte deosebite și, altele, diferitele clase sociale. Piesa pare un tablou de acestea, — desenurile executate în maniera „ciclului morții“ lui Lucas Kranach.

Din întreagă piesa simți un suflu al nimicniciei omenești. Privești, ajutat de „Lume“, per summos apices (pe deasupra creștetelor de munți) problemele și vezi toate atât de trecătoare și atât de mici! „Lumea“ oferă „Regelui“ cununi de laur și purpură, căpitanului viteaz arme, vază și triumfuri, ministrului „cultură, cărți și școli“, călugărului o conducere bisericească, criminalului pedeapsă aspră, nobilului onoare și fast, privilegiile comunelor, țăranului plug și sapă, femeii frumusețea cea mai mare („veninul acesta dulce pentru atât de mulți nevinovați“) — numai Cerșitorului nu-i dă nimic. „Dacă cade odată cortina“, declară „Măiestrul“, vor fi toți una, cel cu schiptru și cu coroană, cu celce a avut în mână bățul de cerșitor. „Frumusețea“ se plânge, ca toți ceilalți muritori, că nu știe când are să vie pe lume și când are să moară. „Lumea“ dă sfatul „Înțelepciunii“ să se roage și să postească.

Predica postului înaintea unui public compus, în mare parte, din profitori de războiu! Straniu și bizar tablou! Dar și mai bizar se va părea lozincă dată de nenumărate ori în piesă. O lozincă pe care au călcat-o oamenii, vai, de atâtea ori în picioare și pentru care te batjocurește fiecare trasimpins în zilele noastre glorioase.

Care vrea să fie „teza“ lui Calderon? Ne-o indică de mai multe ori, subliniindu-o: „Fă binele! Dumnezeu cu tine!“ este „leit-motiv“-ul, care ne este dat să-l auzim din gura „Legii“ și a lui Dumnezeu. Așa

declară solemn, odată, „Legea“, „apărând pe o înălțime, cu o carte în mână“:

„Ascultați, sunt Legea Grației!
Vă invit la un spectacol.
Tuturor spre-ajutorință
Dacă rătăciți. — Esența
Jocului din lumea noastră
Se cuprinde 'n cartea-aceasta
Și'n porunca scrisă 'ntrânsa:
„Seamănu' iubește 'ntocmai
Ca pe tine însu-ți. — Bine
Fă! — Domnul cu tine!“...

„Frumusețea“ întreabă: Ce să săvârșesc ca să mă bucur de frumusețea mea? „Legea“ îi răspunde: „Fă binele! Domnul cu tine!“ „Țăranul“ întreabă: Dacă are să-mi aducă câmpul venituri bogate și au să mă stimeze și are să le fie teamă tuturor de mine, ce să încep mai departe? „Legea“ îi răspunde: „Fă binele! Domnul cu tine!“ „Bogatul“ întreabă: Cum să-mi arăt toată bogăția? „Cerșitorul“: „Cum să-mi suport tot năcazul?“ Amândurora le răspunde „Legea“: „Faceți binele! Domnul cu voi!“ „Regele“, orgolios, stăpân peste tot ce este pe sub soare, întreabă și el de ce mai are nevoie. „Legea“ îi răspunde: „De a săvârși binele! Domnul cu tine!“

Domnul Dzeu declară de lege a legilor: „Fă binele!“ iar „Legea“ adaogă: „Domnul cu voi!“

Calderon de la Barca a murit în 1681! Să se fi învechit sfatul acesta? Nu spune cel mai mare scriitor dramatic al poporului spaniol, ceea ce trebuie să o trâmbeie în ziua de astăzi oricare om, care mai cugetă cât de cât? Acest „fă binele!“ nu este legea legilor, desideratul tuturor religiunilor?

„Lumea“ zice „Regelui“:

„Silită sunt să-ți las doar' fapta bună.
Atâta doar' tu lumii ai smuls din brațe“.

Regele oftează:

„O n'aș mai fi-alergat după putere;“

Frumusețea:

„Nici eu vreodată' să fiu sărbătorită!“

Bogatul:

„De n'aș fi ingreunat cu nici o bogăție!“

Țăranul:

„Săpatul drag de mi-ar fi fost și mie!“

Cerșitorul:

„O de-aș fi suferit mai mult pe lume!“

Iar „Frumusețea“ plânge:

„A dispărut tot ce-am avut, în groapă!
Acolo mi-am lăsat iasmin, corale,
Acolo gură-obraji încet pălit-au —
Garoafe, roze, foaie după foaie,
Pe primăvară noaptea neagră prins-a.
Cristal strălucitor s'a turburat,
S'au frânt și semnele-mi de mândră vraje
Pierit-a chiar și-a ochilor lucire...
Din toată frumusețea nici un strop“...

* * *

Reprezentăția, după mărturisirea recenziilor, a fost neuitată. Biserica este o clădire minunată, în stil baroc, cu o cupolă de 57 de metri, în interior cu figuri gigantice de marmoră: cei patru evangheliști și sfinții părinți Gregorie, Augustin, Ieronim și Ambrozie. Clădirea aceasta monumentală este o operă a arhitectului Erlach, care a ridicat între altele și biserica lui Carol din Viena.

Înainte de a începe reprezentația s'a ținut o conferință, cetită de un scriitor

— Dr. Gregor — care și-a dat silința să încălzească publicul pentru frumusețile piesei spaniole, vorbind în numele unei societăți culturale Europene, înființate de curând: „Uniunea culturală“.

„Uniunea culturală“! și pe Semmering se plătește 200.000 coroane austriace pentru pensiune pe o singură zi (fără odaie), iar un prânz modest costă 60.000 cor.

Recensentul dela „Tagespost“-ul sibian se teme că sfaturile lui Calderon să nu fi fost „perle aruncate între scoafe“ („Perlen unter die Säue“, drastic spus, pe rom. „nu-i belciug de aur de nasul porcului“). Numai că și creaturile astea o să o simtă din greu, dacă nu-și iau la inimă acest apel din „Dies irac“...

H. P. P.

Teatrul Național din Cluj.

Sanda piesă în trei acte de Al. S. Florescu. Este atât de adevărat că o piesă poate să nu aibă la prima reprezentație o interpretare bună, încât dacă scriam rândurile ce urmează, după întâia reprezentație, a „Sandei“ ași fi fost nevoit să spun multe lucruri neplăcute. Și e foarte ușor să spui adevăruri crude, stând comod într'un fotoliu, pe când artistul, — care s'a chinuit zile întregi să interpreteze un rol ce nu se potrivește cu el, — se trudește pe scenă să dea viață unui personaj pe care nu-l poate trăi, fie că n'a avut prilejul să-l studieze în viață, fie că este diametral opus cu firea lui, pe care veșnic trebuie să și-o fie în frâu.

Și pentru că este cinstit și frumos a se ținea seamă de munca extenuantă a artiștilor dela Teatrul din Cluj, care toți joacă aproape în fiecare seară dela începutul stagiunii, mi-se pare că ar fi deplasat a se spune răutăți ce ar jigni susceptibilitatea lor, chiar atunci când dau interpretări slabe, fără vina lor. Căci, dacă în „Sanda“ dela interpretările foarte bune și bune a unor roluri, s'au putut observa unele slabe, stângace și false, credem că aceasta se datorește distribuției.

Evident că n'am pretenția de a mă erija critic teatral, dar cel puțin ca simplu spectator îmi permit o modestă părere: rolul de gazetar dat d-lui Ionescu Ghibericon s'ar fi potrivit de minune d-lui Neamțu-Otonel, iar între rolurile d-lor P. Bulandra și Mihailescu-Brăila s'ar fi putut face o intervertire cu un mult mai mare succes. Pentru că, — deși la a doua reprezentație unele asperități au fost șlefuite, — am rămas noi spectatorii cu impresia că unii nu erau la locul lor.

Asupra piesei „Sanda“, — pe care unii entuziaști au ridicat-o între capodoperele dramatice dela noi, — fără să împărtășesc această părere, — pot spune că părțile bune se țin într'un perfect echilibru cu cele slabe. Dialog viu, spirite elegante și subțiri, alături cu retorica unor lungimi deplasate și cu unele șarje sociale care uneori frizează trivialul. Gradație în acțiune, cu câte una sau două scene puternice în fiecare act, alături cu o stagnare a acțiunii în actul II și pentru actul III. Iar la sfârșit, scrisoarea chilometrică pe care Elena Radan o scrie în scena goală, scrisoare nenaturală, nu numai în ce privește tehnica teatrală, dar și concepția ei, toarnă o cană de

apă rece peste toată căldura dureroasă a despărțirii dintre mamă și fată.

D-na Stanca Alexandrescu în rolul Sandei ne-a dat toată măsura talentului său mare pentru dramă. A fost o interpretare desăvârșită. D-na Gina Sandry-Bulandra ne-a dat rolul Elenei Radan, mama Sandei, cu o pricepere rară, cu o căldură și gradație cu desăvârșire naturală. Dl N. Dumitru în rolul bătrânului Ștefan Radan ne-a dat o creație foarte bună și care va rămânea în cariera sa artistică.

Punerea în scenă cu o grijă și un fast deosebit, cu bun gust artistic, este datorită d-lui Gogu Mihailescu. Cu acest prilej, — ne întrebăm: pentru ce domnul Gogu Mihailescu se mărginește numai la activitatea de director de scenă, foarte foloșitoare, fără îndoială, și de care se achită cu toată competența de care dă dovadă, și de ce nu vrea să mai joace, când de mult a dat dovadă că este un foarte bun artist?

O simplă nedumerire.

Vladimir Nicoară

În numărul proxim, care va eși în preajma Crăciunului, începem publicarea romanului „Lumea pierdută“ de Sir A. Conan Doyle. Acest roman, care e unul dintre ultimele creațiuni ale marelui scriitor englez, este extraordinar de interesant și sperăm să dăm prin el publicului nostru cetitor o lectură înlănțuitoare și de cea mai mare valoare. Vor găsi în el cetitorii noștri, pe lângă aroma unui picur de dragoste, și minunatele aventuri alor patru englezi originali, o întreagă serie de cunoștințe din domeniul științelor naturale. Și toate cuprinse în una dintre cele mai fascinante povestiri din literatura engleză modernă. Romanul este tradus din original de eminentul nostru colaborator, d-nul Dr. Ionel Pop, căruia îi aducem cu acest prilej cele mai profunde mulțumiri pentru însemnata sa contribuție depusă la redacția acestei reviste.

*

Numărul de Crăciun al revistei „Cosinzeana” se va trimite la cerere gratuit tuturor, care doresc să o cunoască și să o aboneze.

Mai având din singuratici numeri ai revistei un stoc restrâns de exemplare, încunoscându-ne pe cetitorii noștri, cari au lipsuri în colecție, că în schimbul sumei de 4 lei de număr le trimitem numerele ce le lipsesc.

Fiind acest număr cel din urmă în anul de față, rugăm stăruitor pe toți abonații noștri să binevoiască a se îngriji cât mai neîntârziat de reînnoirea abonamentului. În acest scop am alăturat la fiecare foaie câte-un mandat postal, cu care abonații noștri sunt rugați a trimite atât noul abonament, cât și restanțele de abonament. Cei cari mai au pe anul acesta vreo restanță numai așa vor primi numărul de Crăciun, dacă ne vor trimite până atunci restanța.

Să nu se uite, că abonamentul la revista „Cosinzeana” pe anul 1923 este 120 Lei pe an! Suntem siliți să facem aceasta ușoară urcare de abonament, deoarece dela Crăciun încolo vom da revista pe hârtie din timpul de pace și pentru că în cursul acestui an s'a scumpit mult și mâna de lucru și hârtia.

Un monument părintelui Lucaci. Credem, că neamul românesc va ști să eternizeze în mod demn amintirea celui mai mare luptător al unității sale, ridicându-i în orașul Cluj un monument, care să fie un simbol al luptelor noastre din trecutul plin de suferinți și de jertfe.

S'a stins „Lumina Femeii”. Revista de familie a Dnei Sanda I. Mateiu, nu mai este. A încetat și ea, ca atâtea alte publicații pornite cu dragoste și cu entuziasm, dar pe care publicul simte prea puțin nevoia să le sprijinească. Regretăm moartea acestei reviste, care avea o menire atât de frumoasă și care, vreme cât a apărut, a umplut în adevăr un gol în viața femeilor noastre.

În Careii Mari a luat ființă o „Societatea pentru Teatru și Cultura Românească în Țara de Sus”, cu scopul de a răspândi cultura românească și a face să răsună dulcele nostru grai muzical pe scenele orașelor și comunelor de seamă din județul Sătmăreș și Maramureș. Element de seamă și inițiatorul acestei Societăți e Doamna V. Căpitan Stroeșcu din Careii Mari, absolventă a Conservatorului din București.

În inot peste Canalul Mănecei. Canalul Mănecei care desparte Anglia de Franța a ademinit pe mulți inotători vestiți, ca să încerce traversarea lui în inot. Până acum însă acest canal, care în linie dreaptă are numai 32 kilometri, nu a putut fi trecut decât de doi indivizi. Cel dintâi, care traversă canalul, fu căpitanul Webb, care îl trecu în 1875, iar al doilea William Burgess, care îl trecu în 1911, adică 36 de ani mai târziu. Trecerea a-

cestui canal pare foarte ușoară, mai ales când e senin și-l măsoară cu ochii de pe țărm. Trecerea lui în inot este cu toate acestea foarte anevoioasă în urma curenților puternici, care îl stăpânesc. Așa se explică cum inotarea lui nu a succed până acum decât la două inși, deși numărul celor ce au încercat acest lucru, este foarte mare. Unii au eșuat la câțiva pași de țărm, când un nou curent i-a dus iarăși în larg, răpindu-le icăna fermecătoare a succesului, care părea atât de sigur.

Răsboi rochiilor lungi. Reuniunea cluburilor feminine din New-York a declarat printr'un apel cătră lumea feminină răsboi rochiilor lungi. Femeile invoacă fel și fel de acuze împotriva lungimei rochiilor și tot felul de motive pentru susținerea tezei lor. Cele mai serioase din aceste motive sunt de ordin igienic. Jos prin urmare rochiile lungi.

Premiile „Cărții Românești”. „Cartea Românească” continuă și în anul viitor 1923 concursurile cu premii pentru scrieri românești.

Premiile ce va acorda se ridică la suma de Lei 113.000.

Prospecte detaliate cari cuprind subiectele și condițiunile acestui concurs, se trimit cu plăcere la cererile ce se vor adresa Direcțiunii „Cartea Românească” București, Bulev. Academiei 3.

Amintiri asupra lui Napoleon. Cu prilejul centenariului morții lui Napoleon s'au evocat multe amintiri, istorioare și legende referitoare la viața și gloria marelui împărat. În „Revue Mondiale” scriitorul Henry d'Almeras publică un studiu asupra miciei pălării și a redingotei grise a lui Napoleon. Pălăria are carei forme și dimensiuni au variat în mai multe rânduri era din păsă cu peri lungi ca a preoților noștri, cu o dublură de un verde, bătând în gris. La început puțin ridicată și foarte largă era de 15 cm. de înălțime și 55 de largă; mai târziu avea 25 cm. înălțime și 45 largime. Contarul capului era de 56 cm. „Pălărioarele” acestea erau furnisate de Poupert, pălărierul, croitorul și pasmantierul împăratului și al prinților și costau după o factură cu data de 19 August 1808, 60 de franci. Astăzi nu se mai cunosc decât două pălării purtate de Napoleon pe vremea, când era prim consul. Una se găsește în muzeul din Boulogne și cealaltă la o nepoată de a lui Giraud, fost veterinar al împăratului. Se găsesc însă mai multe pălării din epoca imperială. Una, care a purtat-o Napoleon pe vremea campaniei din Rusia și a dăruit-o servitorului său Evrard, a fost cumpărată în 1878 pe suma de 175 de fr. de pictorul Armaresg. Pălăria, care a purtat-o în campania dela Eylau a dat-o pictorului Gros. La moartea acestuia întâmplată la 1835 această pălărie a fost vândută doctorului Delacroix cu suma de 2047 fr. Acesta a dăruit-o la 1840 cu prilejul aducerii în Franța a osemintelor împăratului de pe insula Santa Elena, guvernului francez. Pălăria aceasta dela Eylau a fost așezată pe catafalca la ceremonia așezării cosciugului împăratec la Invalidi în 14 Dec. 1840.

Pictorul Gêrome a cumpărat o pălărie de-a împăratului pe prețul de 17000 fr. Această pălărie aparținuse împărătesei Carolina și se credea, că este frumoasa pălărie dela Waterloo. Generalul Duchesne pretindea însă că și el are o pălărie dela

Waterloo. (Se știe, că la Waterloo, un sat „belgian” a fost învins Napoleon definitiv de armatele anglo-prusice în 1815).

Legendara redingotă gris costa de obicei 160 fr. și era făcută de Lejeune croitorul împăratului. Tipul acesta de redingotă gris cu guler înalt l'a făcut împăratul pentru întâiaș dată în câmpul dela Boulogne la 1804. Astăzi nu se mai cunosc decât două autentice: una se găsește în muzeul armatei din Paris și una la prințul Victor.

La moartea sa întâmplată la 5 Mai 1821 pe insula Santa Elena a fost îmbrăcat în uniforma dela Marengo (sat în Italia, celebru prin victoria lui Napoleon asupra austriacilor la 1800).

La 15 Oct. 1840 cele patru sicrie, cari înveliau osemintele marelui împărat au fost deschise, Napoleon era îmbrăcat atunci în uniforma de vânător de gardă, iar pe piept era așezată „mica” lui pălărioară.

SCRISORI DELA REDACȚIE

E. S. in D. Regretăm, că timpul nu ne permite să ne ocupăm de cele ce ne cereți și vă rugăm să vă adresați altcuiva, care dispune de mai multă vreme liberă. — Din ce ați trimis pe seama revistei nu putem folosi nimic.

S. M. Z. Proza Dvstră am publicat-o cu plăcere, dar poeziile nu sunt în genul celor de care publicăm noi. Editura și tipografia din Calea Dorobanților este a „Cărții Românești”.

G. M. în C. Nuvela Dtră e mult ca lucrare începătoare, dar nu poate cu toate acestea trece încă pragul. Mai încercați și cu alte bucați.

T. B. „Lumina Amintirii” are slăbuță strofa a 2-a și a 3-a. „Așteptare” pare mai bună și poate o vom folosi-o cândva.

Remus Perian. „Flamura” apare la Craiova și „Izvorașul” în Biștrita, județul Mehedinți.

Ariadna Medvighi. Fiind omis în corespondența Dv. numărul pe care-l reclamați, vă rugăm să binevoiți a ne comunica din nou ce număr nu ați primit. Vă mulțumim pentru cele 2 abonamente.

PUBLICAȚII NOUI

1. Calendarul Gospodariilor pe anul 1923. Editura Cărții Românești. Prețul 4 Lei.
2. Avram Iancu de Ioan Georgescu, secretarul literar al Asociațiunii. Editura Asociațiunii. Prețul 4 Lei.
3. Dogorozi: Cum s'o despărțit Tanti Veronica, nuvele și schițe. Editura „Scrisul Românesc”, Craiova. Prețul 15 Lei.
4. Dr. Ion Bălan: Viața lui Isus, scrisă pe înțelesul tuturor. Blaj.
5. Calendarul național al „Foi Intersante” dela Oraștie pe anul 1923.
6. Prosper Mărimée: Colomba, traducere de Natalia Iosif. Cartea Românească. Prețul 3 Lei.
7. Plan și Ghid al orașului București. Editura „Cartea Românească”. Prețul?
8. Anton Panu: O șerătoare la țară, VI. Cartea Românească. Prețul 2 Lei.

Reviste:

9. „Foaia Tinerimii”, anul VI. Nr. 18 — București.
10. „Ramuri”, anul XVI. Nr. 44. — Craiova.
11. „Școala Bănățeană”, anul I. Nr. 2. Redactor: Pavel Jumanca. — Caransebeș. Un număr 4 Lei.
12. „Țara Noastră”, anul III. Nr. 8. Director: Octavian Goga. Un exemplar 5 L.

ARTA NAȚIONALĂ

Atelier pentru co-voare persiane și industrie națională.

Directoară: Doamna VETURIA O. GHIBU

■■■ CLUJ, Strada N. Balcescu Nrul 21. ■■■

Execută covoare persiane (în motive orientale și românești), caramaniuri și scoarțe românești, precum și tot felul de lingerie fină în filé și în cruci. **Vinde** covoare gata, lână pentru covoare, precum și pânză românească pentru lingerie. **Prepară**, prin specialiști turci, tot felul de covoare orientale și scoarțe rom. **Recomandă** articolele **cadouri de Crăciun** executate aci ca cele mai frumoase și potrivite

IOAN AL. SULICĂ**Băcănie
Coloniale**

mai ieftin ca oriunde

Turcheș j. Brașov.

Lista de colecte pentru năpăstuiții de potop din Năsăud la 19 Iunie 1922.

Nrul crt.	Numele donatorului	Locuința	Suma donată Lei b.	Nrul crt.	Numele donatorului	Locuința	Suma donată Lei b.
Suma incasată până la data de 20 Septembrie 1922			63.331'10				
81	Poliția orașului Zimnicea		128.—	116	Pretura plasei	Șercaia	18.—
82	Secretariat. Beclean prin Ion Vidican		585.55	117	Prefectura județului Caraș Severin		200.—
83	Secretariatul comunei	Coșna	255.—	118	Secretar cercual	Frata	20.—
84	Primăria comunală	Vașaud	52.55	119	Colecta Fortunat Mureșianu, Babșa		60.—
85	Primăria comunală	Agnita	180.—	120	Primpretorul plasei	Gilău	63.—
86	Notarul cercual	Suat	179.10	121	Colecta băncii „Șercaiana”	Șercaia	345.—
87	„Crișana” institut de credit	Brad	300.—	122	Colecta băncii „Izvorul”		246.—
88	Pretura Plasei	Sârmaș	301.—	123	Pretura plasei Cheuchiș		1.689.55
89	Pretura Plasei Cehul Silvaniei		583.—	124	Colecta „Băncii Agrare”, fil. Beius		435.—
90	Pretura Plasei	Orșova	950.—	125	Colecta Octavian Bulbuc, preot	Mintiul rom.	250.—
91	Colecta revistei „Cosinzeana”		700.—	126	Primpretorul plasei	Trascău	356.—
92	Primpretorul Plasei	Făgăraș	100.—	127	Administrația plasei	Slăvești	20.—
93	Colecta băncii „Ardeliana”	Orăștie	250.—	128	Primpretorul plasei	Recaș	6.—
94	Primăria comunală	Lovnic	10.—	129	Pretura plasei	Cojocna	165.—
95	Colecta d-rei Elena Pragoi	Reghin sat	270.—	130	Colecta Dr. C. I. Schottel	Rodnaveche	250.—
96	Colecta băncii „Economul”	Cluj	610.—	131	Notariatul cercual	Vulcan	140.—
97	Primpretorul plasei	Cocșa rom.	765.—	132	Notariatul cercual	Metșdorf	49.05
98	„Vulturul”, institut de credit	Tășnad	100.—	133	Colecta Gregoriu Onoai, primnotar	Bistrița	300.—
99	Consiliul orașului	Turda	46.—	134	Pretura plasei Ciachi Gărbău		425.—
100	Colecta băncii „Sebeșana”	Sebeșul săs.	601.—	135	Primăria comunei	Irațoșul mic	50.—
101	Colecta Dr. Iuliu Micșa primpretor	Dej	2.167.97	136	Primăria comunei	Săuleani	20.—
102	Colecta d-re Eliza Bodocan	Blaj	400.—	137	Casa orașului	Aiud	50.—
103	Primăria comunei	Sărata	171.—	138	Notariatul cercual	Fachert	20.—
104	Primpretorul plasei	Cincul mare	400.—	139	Pretura plasei	Agnita	28.—
105	Primpretorul plasei	Ocland	463.15	140	Pretura plasei	Ciacova	280.—
106	Colecte Vasile Freghete preot gr-or	Danc	170.—	141	Antistia comunală	Sopter	37.—
107	Pretura plasei Cehul Silvaniei		730.50	142	Notariatul cercual, Birchiș		15.—
108	Pretura Rodnaveche:			143	Colecta băncii „Maramureșana”	Sighet	175.—
	Comuna	Cărlibaba	54.—	144	Colecta Of. Par. Gr. Or. din	Tâmașa	211.—
	Comuna	Maieru	168.—	145	Colecta „Gazetei Transilvaniei”		3.215.—
	Comuna	Ilyă mică	43.—	146	Primăria orașului Făgăraș		280.—
	Comuna	Feldru	515.—	147	Pretura plasei	Orăștie	638.75
	Comuna	Măgura	500.—	148	Colecta Leopold Siegelstein	Năsăud	1.505.—
	Comuna	Poiana	193.—	149	Colecta D-rei Augusta F. Login	Bistrița	1.680.—
	Comuna	Nepos	113.50	150	Pretura plasei	Ocna Mureș.	186.—
109	Colecta băncii „Doina” Câmpeni		1.300.—	151	Prefectura județului Bihor		10.892.50
110	Dr. Cornel Ordace, judecător	Blaj	100.—	152	Pretura plasei	Cehul Silvan.	78.—
111	Primăria comunei	Petrișfalău	279.50	153	Colecta Ioan Dologa, protopop	Borgo-Prund	100.—
112	Primăria comunei	Proșteea	40.—	154	Primăria comunală	Zlagna	147.—
113	Samuil Berendi, industriaș	Năsăud	100.—	155	Notariatul cercual	Sava	29.—
114	D-na Virgini-a Boieriu	Cluj	100.—	156	Pretura plasei	Ocna Mureș.	37.50
115	Primăria comunei	Jebel	50.—	Suma incasată până în 21 Novembre			102.624.27

Mulțămesc și pe această cale în numele sinistrărilor și comitetului de inițiativă, atât Stim. Dame și Domni, cari și-au luat asupra lor angajamentul de a colecta, cât și st. contribuitori, cari prin obolul lor, au căutat ca să ștergă atâtea lacrimi și să mai ușureze încălta traiul acestor nenorociți, pe cari groaznicul potop din Iunie i-a lăsat fără hrană, fără haine, în preajma gerului de iarnă și fără de adăpost.

Năsăud la 21 Novembre 1922.

Pentru comitet

(ss) Emil Tișca

vicepreședintele și casierul comitetului de inițiativă pentru ajutorarea nenorociților.

MACK'S

KAISER BORAX

pentru toaletă și gospodărie indispensabil.

DE OBȚINUT PRETUTINDENA.

Depozit general „GEA” Kraier
soc. p. a. Timișoara.

*Intreprindere Electrotehnică
Românească*

Teodor Maior

Cluj, Calea Victoriei 7. Telefon 577.

Furnizează: Electromotoare, Dinamuri, Vase pentru gătit, Feară de călcat, Acumulatori, BECURI pentru orice tensiune și lumină, diferite alte aparate electrice și materiale de instalație.

Execută: la comandă orice instalațiuni de lumină, transmișori de forță atât în loc cât și în provincie, PROIECTE ȘI OFERTE LA CERERE GRATUIT.

Stațiune de încărcat
și reparat acumulatori.

IOAN COSMA

FABRICANT DE FUNII

CLUJ, STR. G. TAMAȘ (GALAMB) 14.

Primește orice comandă în ce privește brânza aceasta precum și orice funii pentru economie.

PÂRGHII DE MOARĂ PRECUM ȘI FUNII DE TRANSMISIUNE SPECIALE.

Au sosit ultimele modele de pălării fine „Borsalino” și „Habig”

la **Regele pălăriilor Cluj**,

Piața Unirii 17. Albituri pentru domni se află permanent.

10—10

Uzina electrică a orașului
conducerea societății

„Ganz”

Cluj, Calea Reg. Ferdinand
39. (Palatul Széky)

— Telefon Nr. 408. —

Execută instalații electrice și transmișuni de curent. Pe comandă liferă instalații de motoare electrice. Lampadare și materiale pentru instalații permanente în depozit. — 18—21.

Cele mai preferite beuturi ale amatorilor de bere:

CALITATEA NEINTRECUTA
A BEREI ALBE

ȘI A BEREI BRUNE
SPECIALĂ

MONOSTOR CĂLUGĂRUL

SE CAPĂTĂ PRETUTINDENI.

3—20

**PRIMA SOCIETATE ARDELEANA
DE ASIGURĂRI GENERALE**

CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 8.

(FOSTA BANCA GENERALĂ DE ASIGURARE ROMÂNIA.)
CAPITAL SOCIAL DEPLIN VĂRSAT
LEI 10.000.000.

Contractează asigurări de Incendiu, Grindină, Accidente, Efracție, Transport, Răpirea Cărbii și așezării, în cele mai avantajoase condițiuni.
Agenții principale: Alba-Iulia, Arad, Brașov, Cluj, Oradea Mare, Satu Mare, Sibiu, Timișoara, Târgul-Mureș.

11—12

Louis DÉRÉ, Blănar

CLUJ, — Strada Memorandului 3.

Tot felul de blănuri
de primul rang.

Prețuri solide!

9—10

**GUNOI
ARTIFICIAL**

CU PREȚ de FABRICĂ și ANUME:

100 de kilograme

555 Lei în saci și

620 Lei în butoaie

Se poate comanda la

NELI ONIȚIU

Sibiu, strada Măcelarilor, 29. Se trimite și cu ramburs.

Pretorii,
Primarii,

Secretarii comunali

pot cumpăra imprimatele
de lipsă cu bucata numai

la

Tipografia

Dr. S. Bornemisa

Cluj — Piața Cuza Vodă, 16